

HANDBOEK RICHTLIJNEN GEZONDE BUITENRUIMTE

COLOFON

Project:	Richtlijnen voor een gezonde buitenruimte Tot stand gekomen vanuit een samenwerking tussen Gemeente Capelle aan den IJssel, PLANTERRA BV, GGD Rotterdam-Rijnmond, stichting Bac2Nature en Rombout van Eekelen
Financiering:	ZonMw – GLIA-subsidie, nr. 11010032310015
Projectnummer:	P979-01
Auteurs:	PLANTERRA BV Sven Beekers, Anouk van Heugten & Rosaline Pinto
Datum:	27-06-2025

INHOUDSOPGAVE

1	Inleiding	4
2	Werkwijze	5
3	Richtlijnen	7
4	Bijlage	87

1. INLEIDING

Bij de ontwikkeling, inrichting en beheer van de buitenruimte^{*} is nog te weinig aandacht voor gezondheid, terwijl er wel veel kansen liggen om via de buitenruimte een belangrijke bijdrage te leveren. Er is ook al veel kennis over hoe die buitenruimte dan kan bijdragen aan onze gezondheid. Deze kennis is tot op heden echter gefragmenteerd en nog maar beperkt vertaald naar concrete richtlijnen voor ontwerp en beheer. Het gat tussen het beschikbare instrumentarium en de praktische toepassing is te groot. Dit geldt ook voor het gat tussen het sociale en fysieke domein: er liggen nog veel kansen voor versterking van de samenwerking. Hierdoor worden kansen voor gezondheidsbevordering of gezondheidsbescherming nu nog niet altijd herkend en benut.

Traditioneel geeft het fysieke domein vorm aan de inrichting en het beheer van de buitenruimte. Hierbij wordt het Handboek Inrichting Openbare Ruimte (HIOR) als instrument gebruikt. Het HIOR is een technisch document om vanuit de traditionele sectorale 'bouwstenen' van de openbare ruimte, zoals groen, wegen, speelvoorzieningen, etc. eisen mee te geven aan ruimtelijke ontwikkelingen, inrichting en beheer. Steeds meer wordt hierbij – gelukkig – ook gekeken naar maatschappelijk relevante thema's zoals gezondheid.

In voorliggend handboek zijn 67 concrete richtlijnen uitgewerkt voor inrichting en beheer van een *gezonde* buitenruimte. Deze richtlijnen kunnen door de gemeente Capelle aan den IJssel - maar met enige aanpassingen ook door andere gemeenten - worden gebruikt om gezondheid goed mee te nemen in ruimtelijke projecten. Het gaat daarbij niet alleen om inrichting van nieuwe buitenruimte, maar ook om beheer en herinrichting van bestaande buitenruimte.

Leeswijzer

In hoofdstuk 1 gaan we in op de aanleiding en het doel van dit project. Hoofdstuk 2 beschrijft stapsgewijs hoe we tot de richtlijnen zijn gekomen. Een gedetailleerde versie van deze werkwijze vind je in het begeleidende document 'Procesbeschrijving'. In hoofdstuk 3 wordt duidelijk hoe de richtlijnen zijn opgebouwd en laten we per thema zien welke richtlijnen daarbij horen. Hierin worden de wat, waarom en hoe duidelijk beschreven.

**Met buitenruimte bedoelen we hier primair de openbare ruimte, maar ook semi-openbare ruimten zoals binnentuinen van complexen en schoolpleinen (al dan niet een deel van de dag openbaar toegankelijk) en de overgang van de openbare ruimte naar private ruimte, zoals (gevel)tuinen.*

2. WERKWIJZE

Om te komen tot gedragen richtlijnen zijn een aantal stappen uitgevoerd. Hieronder wordt per stap beknopt uitgelegd wat er is gedaan en wat daar het resultaat van was. De gedetailleerde procesbeschrijving is te vinden in het document 'Procesbeschrijving'.

Framework

Met de projectgroep is een framework opgesteld om een overzicht te creëren van wat belangrijk is en waaraan gedacht moet worden bij het ontwerpen en beheren van een gezonde buitenruimte (zie bijlage 1).

Inspiratiesessie

Om het project binnen de gemeente te introduceren, kennis op te halen en draagvlak te creëren is een brede inspiratiesessie gehouden voor betrokkenen vanuit verschillende domeinen. Dit is gedaan aan de hand van een aantal inspirerende presentaties over het effect van de inrichting van de buitenruimte op de gezondheid van de inwoners. Daarnaast is in het interactieve gedeelte input opgehaald voor het verbeteren van het framework. Deze input is vervolgens daarin verwerkt.

Interviews en enquête

Om te komen tot gedragen richtlijnen en zicht te krijgen op hoe nu al aan een gezonde buitenruimte wordt gewerkt zijn 11 interviews gehouden met verschillende groepen uit het sociaal en fysiek domein. In totaal spraken we 23 personen. Daarnaast zijn interviews gehouden met Sportief Capelle en Welzijn Capelle. Ook zijn er enquêtes afgenomen bij de Capelse Jongerenraad en Capels NatuurNetwerk. Aan de hand van de interviews en de enquête is informatie opgehaald over hoe nu al aan een gezonde buitenruimte wordt gewerkt en waar nog kansen liggen.

Beleidsanalyse

Na een selectie vanuit een longlist zijn ongeveer 50 documenten van de gemeente geselecteerd voor de beleidsanalyse. Hieruit zijn fragmenten geëxtraheerd die betrekking hebben op een gezonde buitenruimte. Elk fragment heeft vervolgens een plek gekregen bij één van de subthema's uit het framework. Deze fragmenten vormen de basis van de richtlijnen.

Maatregelen

Met de kennis vanuit de GGD zijn per subthema maatregelen geformuleerd. Deze maatregelen geven aan hoe de thema's kunnen worden aangepakt in de buitenruimte. Zo wordt duidelijk welke acties nodig zijn om een impact te maken op gezondheid in de buitenruimte.

2. WERKWIJZE

Opstellen richtlijnen

Op basis van de fragmenten, de bijbehorende maatregelen en inzichten uit de bestaande database van PLANTERRA, is de eerste set richtlijnen opgesteld. Elke richtlijn bestaat uit een Wat, een Waarom en een Hoe. Dit wordt in hoofdstuk 3 verder toegelicht.

Feedback

Op de conceptrichtlijnen is feedback verkregen vanuit de projectgroep, de werknemers uit verschillende afdelingen van de gemeente en de betrokken partners van de gemeente. Op basis van deze feedback zijn de richtlijnen aangescherpt en waar mogelijk samengevoegd. Daarnaast is feedback ontvangen vanuit het pilotproject 'Brucknerpad'. Gedurende het hele project zijn de tussenresultaten gedeeld met de projectleider van het pilotproject. Op deze manier zijn de richtlijnen ook getest op bruikbaarheid en toepasbaarheid binnen de gemeente.

3. RICHTLIJNEN

In dit hoofdstuk zijn de richtlijnen uitgewerkt. De richtlijnen zijn verdeeld in drie hoofdpijlers, conform het thematisch framework: 'legt zo min mogelijk druk op de gezondheid', 'nodigt uit tot gezond gedrag' en 'wordt als prettig ervaren'. Deze drie hoofdpijlers zijn elk weer verdeeld in drie of vier hoofdthema's. Een richtlijn kan bijdragen aan gezondheid vanuit meerdere thema's, in dat geval is de richtlijn opgenomen onder het thema waar deze het meest aan raakt.

De richtlijnen zelf volgen de structuur van het "wat", het "waarom" en het "hoe".

Het wat, waarom en hoe

Wat

- In gebiedende wijs wordt beschreven wat belangrijk is. De "wat-vraag" is zo geschreven dat het initiatiefnemers, ontwerpers en planvoorbereiders vraagt om met een concrete actie te komen.

Waarom

- Hier wordt antwoord gegeven op waarom de wat-vraag zo belangrijk is. Het helpt om degene die met de richtlijn aan de slag gaat mee te laten denken over het belang en een passende toepassing.

Hoe

- Dit beschrijft de mogelijke oplossing en te volgen werkwijzen. Afhankelijk van het type richtlijn gaat het om concrete eisen of juist om inspirerende voorbeelden met vrijheid voor de ontwerper.

Typen richtlijnen

De richtlijnen voor een gezonde openbare ruimte zijn zo opgesteld dat ze op verschillende momenten in het proces (beleid en uitvoering) toegepast kunnen worden. Er is onderscheid gemaakt naar drie typen richtlijnen:

- **Kaderstellend:** aandachtspunten vanuit gezondheid op hoofdlijnen. Deze kunnen bij aanscherping van beleid of aan de voorkant bij ruimtelijke projecten (bijvoorbeeld opstellen gebiedspaspoort) worden meegenomen.
- **Ontwerp:** concrete ontwerpprincipes voor toepassing tijdens het verschillende ontwerpfasen van een project.
- **Beheer:** richten zich op hoe onderhoud en beheer kunnen bijdragen aan een gezondere buitenruimte.

Koppeling met beleid

Het vertrekpunt voor de set richtlijnen voor de gezonde buitenruimte is het gemeentelijk Capels beleid. Tegelijkertijd is er ook veel nieuwe kennis over allerlei aspecten die kunnen bijdragen aan onze gezondheid, maar die nog niet altijd geborgd zijn in beleid. Ook vanuit dat perspectief zijn richtlijnen opgesteld, omdat de impact op gezondheid groot kan zijn. Per richtlijn is in het handboek de (al dan niet bestaande) koppeling met beleid benoemd, zodat duidelijk is hoe sterk de richtlijn nu al geborgd is. We gaan daarbij uit van de ruim 50 beleidsdocumenten die zijn geanalyseerd voor dit project. We adviseren om beleid te versterken op die punten waar het nu nog lijkt te ontbreken of beperkt aanwezig is. Dit advies en toelichting op de beleidsanalyse is nader uitgewerkt in het begeleidende adviesrapport (20250246).

3. RICHTLIJNEN

Legt zo min mogelijk druk op de gezondheid

Bescherm
lichamelijke
gezondheid

Bescherm
mentale
gezondheid

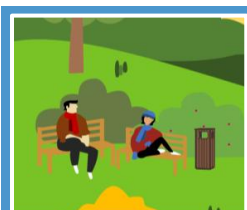
Inclusief en
toegankelijk

Nodigt uit tot gezond gedrag

Stimuleert
bewegen

Stimuleert
ontmoeten

Gezonde
consumptie

Terugdringen
gezondheids-
achterstanden

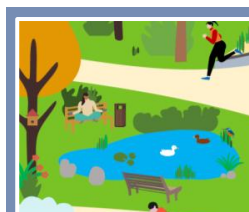
Wordt als prettig ervaren

Levendigheid

Gevoel van
controle en
invloed

Aantrekkelijk

3.1 Legt zo min mogelijk druk op de gezondheid

Beschermt
lichamelijke
gezondheid

Beschermt mentale
gezondheid

Inclusief en
toegankelijk

Inhoud

Richtlijnen

Bijlagen

Beschermt lichamelijke gezondheid

1	Beschermt lichamelijke gezondheid
Wat	Zorg (naast de bankjes en buurtplekken) voor voldoende ontmoetings-, rust- en activiteitenplekken voor senioren in de openbare ruimte.
Waarom	Zo worden ouderen meer uitgenodigd om naar buiten te gaan en te bewegen, (natuurlijke) rust op te zoeken en mensen te ontmoeten.
Hoe	Voor het creëren van rustige, natuurlijke plekken: • Pas soundscaping toe: gebruik van gewenst geluid en demping van ongewenst geluid. Voeg bijvoorbeeld in een versteende omgeving natuurlijke elementen toe. Hou wel rekening met risico's van groen en water (muggen, teken). • Demp omgevingsgeluid door de bodem te verzachten en (gevels) te vergroenen.
Type richtlijn	Kader
Koppeling beleid	Uitgewerkt vanuit beleid (Visie Schollebos, Programma Buitenruimte Koersdocument)

Beschermt lichamelijke gezondheid

2	Beschermt lichamelijke gezondheid
Wat	Het openbaar gebied is minstens 50% groen/blauw ingericht.
Waarom	Dit helpt om de stad koel te houden en zo de druk op de gezondheid te beperken.
Hoe	Reserveer al in een vroeg stadium voldoende ruimte in het plangebied voor groen en blauw.
Type richtlijn	Kader + Ontwerp
Koppeling beleid	Expliciet genoemd in beleid (Weerkrachtig Capelle, Duurzaamheidsleidraad voor bouwen)

Inhoud

Richtlijnen

Bijlagen

Beschermt lichamelijke gezondheid

3	Beschermt lichamelijke gezondheid																						
Wat	Volg bij plaatsing van een transformatorhuisje, hoogspanningsstation of ondergrondse kabels het 'Stappenplan magneetveld elektriciteitsnetwerk en gezondheid'.																						
Waarom	Hiermee kan zo veel als redelijkerwijs mogelijk is worden voorkomen dat er nieuwe situaties ontstaan waarin mensen langdurig worden blootgesteld aan magneetvelden die jaargemiddeld sterker zijn dan 0,4 microtesla, met potentieel negatieve gevolgen voor de gezondheid.																						
Hoe	Het stappenplan kan op maat worden gemaakt voor elk type netwerkcomponent en ruimtelijk plan door gebruik te maken van onderstaande tabel uit het Hoofdrapport advies nieuw voorzorgbeleid elektriciteit en gezondheid Rapport Rijksoverheid.nl en de Netkaart bovengrondse hoogspanningslijnen (Netkaart RIVM). De Netkaart geeft een indicatie van de breedte van de magneetveldzone (jaargemiddeld 0,4 microtesla) voor elke bovengrondse hoogspanningslijn. <table><tr><th>Elektriciteitsbron</th><th>Spanning</th><th>Buitenste afstand</th><th>Opmerking</th></tr><tr><td>Transformatorhuisje ofwel een middenspanningsruimte</td><td>Alle vermogens</td><td>4 meter</td><td>vanaf buitenmuur</td></tr><tr><td rowspan="2">Hoogspanningsstation</td><td>50 kV-110 kV</td><td>25 meter</td><td rowspan="2">vanaf buitenmuur</td></tr><tr><td>≥110 kV</td><td>50 meter</td></tr><tr><td rowspan="3">Ondergrondse kabels</td><td>400 V – 20 kV</td><td>0 meter</td><td rowspan="3">vanaf buitenste kabel</td></tr><tr><td>50 kV</td><td>10 meter</td></tr><tr><td>110 kV – 380 kV</td><td>20 meter</td></tr></table> Tabel 1. Afstand waar de jaargemiddelde magneetveldzone vrijwel zeker lager is dan 0,4 microtesla. Bron: Lysias advies (Hoofdrapport advies nieuw voorzorgbeleid elektriciteit en gezondheid Rapport Rijksoverheid.nl) Het stappenplan voor een nieuw te plaatsen elektriciteitsbron (hierna “...”) ziet er als volgt uit (zowel inpandig als in de open ruimte): 1. Netbeheerder neemt standaard de proportionele maatregelen ter beperking van de omvang van het magneetveld van de ... 2. Ga na of er gevoelige bestemmingen (woningen, scholen, kinderdagverblijven) liggen binnen ... meter vanaf de buitenmuur/vanaf buitenste kabel van de ... a. Zo ja, naar stap 3. b. Zo nee, geen additionele maatregelen nodig, betrek de omwonenden bij de bouw van de ... zoals gewoonlijk en informeer over EMV.	Elektriciteitsbron	Spanning	Buitenste afstand	Opmerking	Transformatorhuisje ofwel een middenspanningsruimte	Alle vermogens	4 meter	vanaf buitenmuur	Hoogspanningsstation	50 kV-110 kV	25 meter	vanaf buitenmuur	≥110 kV	50 meter	Ondergrondse kabels	400 V – 20 kV	0 meter	vanaf buitenste kabel	50 kV	10 meter	110 kV – 380 kV	20 meter
Elektriciteitsbron	Spanning	Buitenste afstand	Opmerking																				
Transformatorhuisje ofwel een middenspanningsruimte	Alle vermogens	4 meter	vanaf buitenmuur																				
Hoogspanningsstation	50 kV-110 kV	25 meter	vanaf buitenmuur																				
	≥110 kV	50 meter																					
Ondergrondse kabels	400 V – 20 kV	0 meter	vanaf buitenste kabel																				
	50 kV	10 meter																					
	110 kV – 380 kV	20 meter																					

Inhoud

Richtlijnen

Bijlagen

Beschermt lichamelijke gezondheid

Hoe	3. Bereken de magneetveldzone en ga opnieuw na of er gevoelige bestemmingen binnen de 0,4 microtesla magneetveldzone liggen. a. Zo ja, naar stap 4. b. Zo nee, geen additionele maatregelen nodig, betrek de omwonenden bij de bouw van de ... zoals gewoonlijk en informeer over EMV. 4. Ga na of er extra optimalisatiestappen genomen kunnen worden om het magneetveld te verkleinen en/of ga na of er mogelijkheden zijn om de afstand van de gevoelige bestemming tot aan het magneetveld te vergroten. Betrek omwonenden bij de bouw van de ... en lever maatwerk indien nodig. Ook kan de GGD worden benaderd om met de bewoners te praten over de gezondheidsrisico's.
Type richtlijn	Kader + Ontwerp
Koppeling beleid	Niet expliciet genoemd in beleid

Beschermt lichamelijke gezondheid

4	Beschermt lichamelijke gezondheid
Wat	Maak een visie voor langzaam verkeer in de wijk, of stel de fiets- en voetgangersstructuur vast om de leefbaarheid van de openbare ruimte te verbeteren.
Waarom	Langzame vervoerswijzen, zoals wandelen of fietsen, zijn gezond. Ze zorgen voor minder CO₂-uitstoot en luchtvervuiling dan autoverkeer en dragen bij aan een prettige en sociale leefomgeving. Ook ontstaat er bij minder autogebruik (en dus parkeren) meer ruimte voor ander (gezond) ruimtegebruik zoals groen. Wanneer er meer gebruik wordt gemaakt van langzaam verkeer en minder voor (het parkeren van) auto's, kan de straat bovendien veel meer een verblijfsfunctie krijgen. Dit faciliteert spelen, bewegen en ontmoeten, wat weer bijdraagt aan de mentale en fysieke gezondheid.
Hoe	Denk aan de voorkant van een ruimtelijk project goed na over het toepassen van gebieden met langzaam verkeer. Hierbij kan het volgende helpen: • Maak een kaart waarop je verschillende langzame netwerken verbindt en de hoofdstroomroute aangeeft op wijkniveau. • Kijk naar logische loop- en fietsroutes op basis van bestemmingen en bebouwing en de belangrijkste doelgroepen. Voorkom dat routes abrupt eindigen. Dit ontmoedigt gebruik en voor mensen met dementie werken abrupte doodlopende wegen zonder gedefinieerde plek aan het einde erg verwarrend. • Maak routes rondom scholen onderdeel van de voetgangersstructuur en stimuleer scholen om kinderen lopend en fietsend te laten brengen en ophalen op een positieve manier, bijvoorbeeld via nudging. • Maak een bewuste keuze en geef waar mogelijk de voorkeur aan langzaam verkeer gebieden boven ruimte voor de auto.
Type richtlijn	Kader
Koppeling beleid	Expliciet genoemd in beleid (Toepassen STOMP, PvE Toegankelijkheid Openbare Ruimte). Gedeeltelijk uitgewerkt vanuit beleid (Evaluatie speelruimtebeleidsbeleid, Omgevingsagenda)

Inhoud

Richtlijnen

Bijlagen

Beschermt lichamelijke gezondheid

5	Beschermt lichamelijke gezondheid
Wat	Ontwerp de straat waar mogelijk vanuit het STOMP ordeningsprincipe: Stappen, Trappen, OV, Maas (Mobility as a service) en Privé-auto.
Waarom	Hiermee worden gezondere vormen van verplaatsen (zelf in beweging zijn) gestimuleerd en het komt de luchtkwaliteit ten goede, waarmee de druk op de gezondheid wordt beperkt.
Hoe	Denk aan het realiseren van fietsstraten, woonerven, et cetera vanuit de bredere opgestelde visie voor langzaam verkeer in de wijk. Zorg voor een ontwerp dat gewenst verkeersgedrag op natuurlijke wijze afdwingt, met zo min mogelijk toepassing van drempels, obstakels, et cetera. Aandachtspunten: • Voorzieningen, wonen en werken zijn goed gemengd, parkeren op centrale plekken. • Geef parkeervoorzieningen dusdanig vorm dat men zich altijd door de openbare ruimte moet bewegen. Dit voorkomt anonimiteit en bevordert ontmoeten.
Type richtlijn	Ontwerp
Koppeling beleid	Uitgewerkt vanuit beleid (Groenvisie 2011, Stadsvisie - Met het oog op de toekomst 2021-2040, Programma Buitenruimte Koersdocument, Toepassen STOMP, Evaluatie speelruimtebeleidsbeleid, PvE Toegankelijkheid Openbare Ruimte, Omgevingsagenda)

Beschermt lichamelijke gezondheid

6	Beschermt lichamelijke gezondheid
Wat	Ontwerp aantrekkelijke en veilige loop- en fietsroutes voor alle gebruikers.
Waarom	Door in te zetten op veilige en aantrekkelijke routes wordt fietsen en wandelen gestimuleerd (in plaats van verplaatsen met de auto). Dit is goed voor de gezondheid, want dit leidt o.a. tot meer bewegen en minder luchtvervuiling. Dit sluit aan bij het STOMP-principe (Stappen, Trappen, OV, Mobility as a service, Particuliere auto) en bij het streven om het aantal fietsverplaatsingen met 4% tot 8% toe te laten nemen in Capelle tussen 2020 en 2030.
Hoe	• Pas zoveel mogelijk (en in ieder geval langs 50km-wegen) vrijliggende paden i.p.v. paden langs de rijbaan toe. • Zorg ook dat loop- en fietsroutes zo goed als mogelijk aansluiten bij routes in de aangrenzende omgeving. Maak hiervoor gebruik van bestaande routekaarten. • Op actieve routes (in het bijzonder waar veel kinderen gebruik van maken, het zogenoemde kindlint) dienen zo min mogelijk objecten in de openbare ruimte de doorgang te belemmeren. • Zorg voor overzichtelijke routes (geen belemmeringen van zicht), met name bij oversteekplaatsen. • Doorgaande routes voor gemotoriseerd verkeer gaan bij voorkeur om wijken of kernen heen, niet er doorheen. • Voorkom waar mogelijk 'barrières' zoals brede tram/spoorstroken, (brede) 50 km+-wegen, et cetera. Deze maken de buitenruimte minder aantrekkelijk en ontmoedigen wandelen of fietsen. • Maak loop- en fietsroutes gemakkelijk vindbaar. • Maak parallelle routes met onderscheidende kwaliteiten: ga voor zowel mooie als snelle fiets- en wandelroutes. • Combineer loop- en fietsroutes met groen om de routes aantrekkelijker te maken en de positieve gezondheidseffecten van groen en bewegen te combineren. • Zorg in de hoofdroutes naar essentiële functies voor voldoende schaduw (met behulp van groen, zie specifieke richtlijn hiervoor) en voor voldoende rustplekken. • Geef langzaam verkeer waar mogelijk voorrang en maak de wachttijd bij VRI's korter voor langzaam verkeersdeelnemers (in het bijzonder bij regen). Dit maakt het aantrekkelijker om te fietsen of te gaan wandelen.

Inhoud

Richtlijnen

Bijlagen

Beschermst lichamelijke gezondheid

Hoe	• Maak oversteeklocaties en looproutes veilig en goed toegankelijk voor mensen met een hulpmiddel.
Type richtlijn	Ontwerp
Koppeling beleid	Uitgewerkt vanuit beleid (Visie Schollebos, Fietsbeleid Capelle a/d IJssel, Programma Mobiliteit 2020-2030, Programma Buitenruimte Koersdocument)

Beschermt lichamelijke gezondheid

7	Beschermt lichamelijke gezondheid
Wat	Reserveer voldoende ruimte voor een verkeersveilig verkeersontwerp.
Waarom	Er moet in een vroeg stadium rekening worden gehouden met voldoende ruimte voor verschillende modaliteiten die gebruik maken van de openbare ruimte (voetgangers, fiets, rolstoelgebruikers, scootmobiel, OV, auto).
Hoe	Maak bewuste afwegingen op basis van de beschikbare ruimte, met waar mogelijk primair ruimte voor gezonde vormen van verplaatsen (wandelen en fietsen i.p.v. auto). Daar waar de ruimte beperkt is kan beter worden gekozen voor een goede, veilige oplossing voor een (weloverwogen) deel van de modaliteiten, in plaats van een te krappe (en daarmee onveilige) of niet-intuïtieve inpassing van alle modaliteiten.
Type richtlijn	Ontwerp
Koppeling beleid	Expliciet genoemd in beleid (Programma Mobiliteit 2020-2030)

Inhoud

Richtlijnen

Bijlagen

Beschermt lichamelijke gezondheid

8	Beschermt lichamelijke gezondheid
Wat	Breng op strategische plaatsen oversteekvoorzieningen aan en beperk lange oversteken bij rijbanen.
Waarom	We willen de verkeersveiligheid van de voetganger en fietser waarborgen en ervoor zorgen dat iedereen, ook ouderen en mensen met een hulpmiddel, zich veilig (te voet) door de openbare ruimte kunnen bewegen.
Hoe	• Plaats oversteeklocaties op plekken waar autoverkeer voetgangers of het fietsverkeer doorsnijdt. • Plaats geen oversteekvoorziening in bochten. • Beperk lange oversteken bij rijbanen: zorg zo nodig voor een vluchtheuvel. • Maximale oversteeklengte korter dan 6 meter bij een niet-geregelde oversteek. Vluchtheuvel toepassen bij een grotere oversteek. De vluchtheuvel heeft een opstelruimte groter dan 2 meter in oversteekrichting en loopoppervlak op gelijke hoogte met de rijbaan. Geleidelijnen en waarschuwingsmarkering op de vluchtheuvel aanbrengen.
Type richtlijn	Ontwerp
Koppeling beleid	Uitgewerkt vanuit beleid (Programma Mobiliteit 2020-2030)

Inhoud

Richtlijnen

Bijlagen

Beschermt lichamelijke gezondheid

9	Beschermt lichamelijke gezondheid
Wat	Verlicht slim en balanceer tussen een sociaal veilige straat en kunnen slapen in het donker (zowel voor mens als dier).
Waarom	Verlichting moet een positieve bijdrage leveren aan de leefomgeving. Daarnaast kan het omwille van ecologische redenen wenselijk zijn om terughoudend om te gaan met verlichting. Dit betekent licht waar het moet, donker waar het mag.
Hoe	Uitgangspunten: Maak een bewuste productkeuze om hinder in de vorm van bijvoorbeeld inschijning, verblinding en overlast zoveel mogelijk te voorkomen. Het is vanuit ecologische redenen niet toegestaan om verlichting toe te passen die naar boven gericht is of naar boven stralend is. Tevens kan het wenselijk zijn om de lichtkleur aan te passen. Voor het buitengebied kan als leidraad aangehouden worden: géén licht, tenzij... • Zorg voor voldoende verlichting in de buitenruimte ten behoeve van de veiligheid van wandelaars, hardlopers en fietsers. • Kies een armatuur of vorm van dimmen (sensor) die lichthinder in de woning en/of richting natuur tot een minimum beperkt. • Pas sfeerverlichting toe op ontmoetingsplekken. • Overweeg dynamische verlichting op die plekken waar verblijven/samenscholing ongewenst is. • Houd in het kader van een dementievriendelijke openbare ruimte rekening met de volgende punten: ○ Natuurlijk licht werkt beter dan kunstlicht; ○ Vermijd extreem felle lichten of juist donkere schaduwen; ○ Vermijd 'extreme verlichting' (bijv. feestverlichting of overdadige schittering in lampjes) om overprikkeling te voorkomen.
Type richtlijn	Ontwerp
Koppeling beleid	Uitgewerkt vanuit beleid (Visie Schollebos, Programma Buitenruimte Koersdocument)

Inhoud

Richtlijnen

Bijlagen

Beschermt lichamelijke gezondheid

10	Beschermt lichamelijke gezondheid
Wat	Zorg voor ten minste 60% schaduw op fiets- en wandelpaden en verblijfsplekken in het plangebied en ten minste 30% schaduw op buurniveau op 21 juni om 15:30 uur.
Waarom	Door voldoende schaduw te creëren kunnen inwoners koelte vinden en worden zij beschermd tegen uv-straling. Zo wordt de druk op hun gezondheid wanneer zij zich in de buitenruimte verplaatsen beperkt. Schaduw vermindert de blootstelling aan uv-straling aanzienlijk, waardoor de kans op verbranding en de latere kans op huidkanker afneemt. In Capelle aan den IJssel ligt het aantal gevallen van huidkanker (plaveiselcelcarcinoom) 19% boven het landelijk gemiddelde.
Hoe	• Denk bij verblijfsplekken aan stations, speeltuinen, parken en bossen. • Warmte weren door groen, bomen, een biodiverse inrichting en beheer hebben de voorkeur. Schaduw vanuit gebouwen tellen mee voor de 60%, maar bebouwing draagt doorgaans bij aan het vasthouden van hitte, terwijl bomen juist actief de lucht koelen door verdamping. • Denk in het bijzonder aan groene overkappingen, gevelgroen of pergola's als oplossing (b.v. bushokjes, parkeerplaatsen en passages) • Overweeg aanvullend waar mogelijk op drukke plekken het aanbieden van gratis zonnebrand via dispensers in de openbare ruimte.
Type richtlijn	Ontwerp
Koppeling beleid	Gedeeltelijk expliciet genoemd in beleid (Duurzaamheidsleidraad voor bouwen, Weerkrachtig Capelle). Gedeeltelijk uitgewerkt vanuit het beleid (Weerkrachtig Capelle, Programma Duurzaamheid, Programma Buitenruimte Koersdocument)

Beschermt lichamelijke gezondheid

11	Beschermt lichamelijke gezondheid
Wat	Zorg dat het groen niet het zicht belemmert op verkeerssituaties.
Waarom	Te hoog/breed/ondoorzichtig groen kan verkeerssituaties onoverzichtelijk en onveilig maken. Verkeersdeelnemers moeten altijd de verkeerssituaties duidelijk kunnen overzien.
Hoe	• Een maximale hoogte van 0,75 meter daar waar dit voor (verkeers)veiligheid van toepassing is. Binnen uitzichthoeken deze maximale (beheer)hoogte hanteren. Afmetingen voor uitzichthoeken zijn i.o.m. de cluster Verkeer van de gemeente per situatie / project nader te bepalen. • Het groen langs wegen helpt verkeersgebruikers te begeleiden naar de plek van bestemming.
Type richtlijn	Ontwerp + Beheer
Koppeling beleid	Uitgewerkt vanuit beleid (Programma Mobiliteit 2020-2030)

Inhoud

Richtlijnen

Bijlagen

Beschermt lichamelijke gezondheid

12	Beschermt lichamelijke gezondheid
Wat	Beperk waar mogelijk verharding ("groen tenzij").
Waarom	Dit draagt bij aan een koelere leefomgeving (beperken stedelijk hitte-eiland effect) en beperkt zo de druk op de gezondheid. Ook draagt een groenere leefomgeving bij aan een betere mentale gezondheid (stressverlagend). Daarnaast kan groen bijdragen aan klimaatadaptatie en biodiversiteit. Dit heeft indirect ook weer een positieve impact op onze gezondheid.
Hoe	• Neem groen of halfopen bestrating als vertrekpunt waar mogelijk bij nieuw in te richten buitenruimte. • Beperk ook het gebruik van kunstgras (bijvoorbeeld bij speellocaties) omwille van de vele potentiële gezondheidsrisico's. • Kijk bij herinrichting van bestaande buitenruimte naar kansen om het aandeel verhard oppervlak te verlagen t.o.v. de Ausgangssituatie, bijvoorbeeld door het: ○ Verwijderen van bestrating; ○ Vervangen van verharding door halfverharding; ○ Vervangen van de ondergrond van een speeltuin door natuurlijke materialen. • Breng groen iets lager aan dan de rest van de buitenruimte. Zo kan overtollig water van de verharding afstromen naar het groen.
Type richtlijn	Ontwerp
Koppeling beleid	Expliciet genoemd in beleid (Weerkrachtig Capelle). Uitgewerkt vanuit beleid (Programma Duurzaamheid)

Beschermt lichamelijke gezondheid

13	Beschermt lichamelijke gezondheid
Wat	Neem de 3-30-300 regel als uitgangspunt: streef naar zicht op 3 bomen vanuit elke woning, 30% kroonbedekking op wijkniveau en op 300m van ieder huis een park van bij voorkeur minimaal 0,5-1 ha.
Waarom	Groen kan op veel manieren een positieve bijdrage leveren aan onze fysieke en mentale gezondheid: • Uitzicht op bomen is goed voor de mentale en fysieke gezondheid. Zo heeft zicht op bomen een stressverlagend effect. Dit effect is vooral van toepassing op een afstand waarbij individuele blaadjes nog te onderscheiden zijn. • Bomen en ander groen zorgen daarnaast voor verkoelende werken door verdamping, brengen schaduw en gaan het hitte-eiland effect tegen. • Groene omgevingen dragen bovendien bij aan het versterken van de sociale cohesie, het stimuleert ontmoeten, verminderen van agressief gedrag en bevordert daardoor de veiligheid. Daarnaast draagt groen ook bij aan klimaatadaptatie en behoud/versterking van biodiversiteit.
Hoe	Houd bij toepassen van deze richtlijn rekening met het volgende: • Ontwikkel een groene-blauwe routekaart voor de gemeente met kwantitatief en kwalitatief groen dat ook beweging stimuleert. • Gebruik de bestaande 3-30-300 analysekaarten voor de gemeente Capelle aan den IJssel om te bepalen waar mogelijk extra aandacht nodig is. • Zorg bij iedere nieuwe ontwikkeling, inbreiding of herontwikkeling dat groen aan de voorkant wordt meegenomen. • Op maximaal 300 meter lopen (500 meter in bestaande HIOR) van elke woning dient een groenvoorziening te zijn. • Bij nieuwbouw dient per woning minimaal 75 m² openbaar groen te zijn binnen een straal van 500 meter van de woning, zoals wordt aangegeven in de Nota Ruimte. • Zorg ervoor dat groenvoorzieningen voldoende groot zijn. • Neem het potentiële kroonoppervlak mee in het ontwerp en zorg voor boven- en ondergrondse ruimte hiervoor.

Inhoud

Richtlijnen

Bijlagen

Beschermt lichamelijke gezondheid

Hoe	• De gezondheidsvoordelen van grotere groengebieden met grote bomen die mensen kunnen opzoeken zijn groter (stressverlagend, verkoelend, aantrekkelijk om te bezoeken en daar mensen te ontmoeten) dan teveel kleinschalig versnipperd groen. Tegelijkertijd zijn pocketparkjes bij beperkte beschikbare ruimte beter dan geen groen. • Werk met een zo groot mogelijke groeiplaats om de levensduur van de boom en ander groen optimaal te ondersteunen en in het onderhoud zo min mogelijk last te krijgen van wortelopdruk of beschadigingen. • Probeer overlast zoveel mogelijk te voorkomen door goede soortkeuze (geldt ook voor blad en schaduw). • Maak ontwerpkeuzes ten gunste van de groeiplaats, bijvoorbeeld door niet onder bomen te laten parkeren.
Type richtlijn	Ontwerp
Koppeling beleid	Uitgewerkt vanuit beleid (Visie Schollebos, Leidraad voor tijdelijke stadstuinen, Uitvoeringsagenda Programma Buitenruimte)

Inhoud

Richtlijnen

Bijlagen

Beschermt lichamelijke gezondheid

14	Beschermt lichamelijke gezondheid
Wat	Zorg ervoor dat iedereen op maximaal 300 meter lopen een koele verblijfsplek kan bereiken, met minimaal 200 m2 schaduw.
Waarom	De aanwezigheid van koele plekken in de omgeving is belangrijk tijdens een hittegolf. Vooral voor ouderen en jonge kinderen en in stedelijke gebieden is koelte van belang. Door koelte op te kunnen zoeken kan de druk op de gezondheid worden beperkt.
Hoe	Dit kan een openbaar toegankelijk park, binnentuin of plein zijn, met voldoende schaduw en groen. Voor koele plekken zijn een aantal uitgangspunten opgesteld: • De plek moet een oppervlakte hebben van minimaal 200 vierkante meter. • De gevoelstemperatuur moet 35 graden of lager zijn op een hete zomerdag. • De koele plek is gesitueerd op een minimale afstand van enkele meters van de weg. • De koele plek mag geen langgerekt lint zijn. • Groter groen verkoelt beter dan klein groen. Zie dit als een aflopende schaal: bomen verkoelen het beste, dan heesters en vaste planten, dan hoog/kruidrijk gras, dan een gemaaid gazon. Koele en verfrissende windstromen kunnen ook bijdragen aan een aangenaam microklimaat tijdens hitte. Door corridors en open plekken te maken kan wind als koele lucht via groenstroken en wadi's doorstromen naar de buurt. Raadpleeg voor meer informatie het Kennisportaal Klimaatadaptatie.
Type richtlijn	Ontwerp
Koppeling beleid	Gedeeltelijk expliciet genoemd in beleid (Weerkrachtig Capelle). Gedeeltelijk uitgewerkt vanuit het beleid (Weerkrachtig Capelle, Programma Duurzaamheid)

Inhoud

Richtlijnen

Bijlagen

Beschermst lichamelijke gezondheid

15	Beschermst lichamelijke gezondheid
Wat	Zet in op zoveel mogelijk afwisseling van (inheemse) plant- en boomsoorten en houd rekening met de verkoelende werking (positief) en allergeniciteit (negatief).
Waarom	Om hooikoortsklachten in de toekomst te beperken en te zorgen dat bomen optimaal bijdragen aan verkoeling en ons immuunsysteem: - Inheemse soorten dragen vaak bij aan een gunstiger bodemmicrobioom. Zo geven soorten met rijk bladstrooisel (zoals linde, wilg en esdoorn) bladafval dat voornamelijk wordt afgebroken door bacteriën. Die dragen positief bij aan de diversiteit van bodemleven en contact hiermee draagt bij aan een gezonder menselijk microbiom. Daardoor kan de kans op onder andere allergieën en astma worden verminderd. - Inheemse boom- en plantsoorten faciliteren meer fauna dan exoten en diversiteit verlaagt de plaag- en ziektegevoeligheid. - Bij soorten als de eik en de beuk daarentegen wordt het strooisel vooral door schimmels afgebroken, wat kan leiden tot verzuring van de bodem en afname van de diversiteit aan bodembacteriën. - De aanwezigheid van veel parkachtige (cultuurlijke) vegetaties en soortenarme grasvelden (gazons, agrarisch grasland) in de omgeving kan juist leiden tot toename van immuunziekten. Bij de inrichting van de openbare ruimte is het dan ook zaak om waar mogelijk niet inheemse planten en soortenarme vegetaties te vermijden.
Hoe	- Plant divers aan en kies soorten op basis van bomentabel.nl. - Houd bij soortkeuzes rekening met zowel gezondheidseffecten (verkoeling, hooikoorts en in de buurt van plekken waar veel kinderen komen ook toxiciteit) als ook met klimaatadaptatie en biodiversiteit. - Laat bladstrooisel van rijkstrooiselsoorten waar mogelijk liggen, om het bodemleven en een gezond microbiom te stimuleren.
Type richtlijn	Ontwerp + Beheer
Koppeling beleid	Uitgewerkt vanuit beleid (Visie Schollebos, Leidraad voor tijdelijke stadstuinen, Uitvoeringsagenda Programma Buitenruimte, Programma Duurzaamheid, Programma Buitenruimte Koersdocument)

Inhoud

Richtlijnen

Bijlagen

Beschermt lichamelijke gezondheid

16	Beschermt lichamelijke gezondheid
Wat	Gebruik geen chemische bestrijdingsmiddelen voor de bestrijding van plaagdieren en zet in op een biodiverse opbouw van het groen om met de natuurlijke vijanden van de plaagdieren te bestrijden.
Waarom	Wij willen dit op een natuurlijke manier bestrijden door het groen zodanig aan te passen dat de natuurlijke vijanden weer terugkomen. Hiermee wordt schade aan de natuur en vervuiling van de leefomgeving met gifstoffen voorkomen.
Hoe	De overlast van plaagdieren is een gevolg van een verstoring van het natuurlijke evenwicht, omdat de natuurlijke vijanden grotendeels zijn verdwenen. • Sluipwespen, gaasvliegen, koolmezen, mussen en pimplen kunnen worden aangetrokken door de aanwezigheid van de juiste bloemen en zaden. Voldoende nestgelegenheid en diversiteit aan onder-begroeiing is daarbij een belangrijke voorwaarde. • Breng diversiteit aan in begroeiing. Naast bloemen en zaden ook struikvormen als schuilplek. • Vogels en vleermuizen jagen op (schadelijke) insecten, mezen bijvoorbeeld jagen ook op de eikenprocessierups. Daarnaast parasiteren de larven van spinnen, lieveheerbeestjes, zweef- en gaasvliegen op schadelijke larven, waaronder de eikenprocessierups. • Voor de larven van sluipwespen etc. worden nu ook nog zakjes opgehangen ter ondersteuning.
Type richtlijn	Beheer
Koppeling beleid	Uitgewerkt vanuit beleid (Uitvoeringsagenda Programma Buitenruimte, Coalitieakkoord)

Inhoud

Richtlijnen

Bijlagen

Beschermt lichamelijke gezondheid

17	Beschermt lichamelijke gezondheid
Wat	Zet bij aanleg van speellocaties in op natuurlijk spelen waar (jonge) kinderen in contact komen met bacteriën in de natuur.
Waarom	Deze bacteriën spelen een grote rol bij het goed ontwikkelen van het immuunsysteem. Hiervoor is het van belang dat kinderen in hun vroege jeugd (0-5 jaar) zoveel mogelijk in aanraking komen met deze bacteriën. Hiermee wordt de kans op het ontwikkelen van onder andere astma en allergieën verkleind.
Hoe	• Zet in op natuurlijke materialen voor speelobjecten. • Een zandige tot lemige bodem met een kleifractie tussen de 5 en 25% wordt als optimaal gezien voor een rijke verscheidenheid aan bodembacteriën. • Kijk voor inspiratie bijvoorbeeld naar de Groene Schoolpleinen Evaluatie Tool
Type richtlijn	Ontwerp
Koppeling beleid	Niet expliciet genoemd in beleid

Inhoud

Richtlijnen

Bijlagen

Beschermt lichamelijke gezondheid

18	Beschermt lichamelijke gezondheid
Wat	Zorg dat het ontwerp van het oppervlaktewater optimaal bijdraagt aan voldoende waterkwaliteit.
Waarom	Met een voldoende waterkwaliteit van oppervlaktewater worden ongewenste gevolgen als botulisme, blauwalg, stank en vieze uitstraling zoveel mogelijk voorkomen. Per oppervlakte moet bepaald worden wat de gewenste functie en het gewenste beeld is, op basis waarvan wordt een afdoende waterkwaliteit bepaald.
Hoe	Zorg ervoor dat: • Opwarming van het water geminimaliseerd wordt door een afdoende waterdiepte, variatie in schaduw en zon en/of doorstroming/aanvulling met kouder water. • Zuiverend vermogen wordt geoptimaliseerd. Hierbij speelt vooral het toepassen van natuurlijke oevers met zuiverende beplanting een belangrijke rol. • Doorstroming/verversing wordt geoptimaliseerd. Wanneer dit niet op een natuurlijke wijze mogelijk is (doorstroming via oppervlaktewater of contact grondwater) andere mogelijkheden bekijken, zoals de afwatering van 'schone' verharde oppervlakken en/of het inzetten van een grondwaterpomp. Het inzetten van drinkwater is niet acceptabel. • De aanvoer/afwatering van verontreinigd/voedselrijk water richting het oppervlaktewater wordt voorkomen. • Beplanting geen explosieve groei kent, zodat het water niet volledig dichtgroeit met de soort, het zuurstofgehalte op peil blijft, het zonlicht in het water kan blijven doordringen en andere beplanting de kans krijgt om zich te ontwikkelen.
Type richtlijn	Ontwerp + Beheer
Koppeling beleid	Uitgewerkt vanuit beleid (Weerkrachtig Capelle, Programma Duurzaamheid)

Inhoud

Richtlijnen

Bijlagen

Beschermt lichamelijke gezondheid

19	Beschermt lichamelijke gezondheid
Wat	Zorg voor voldoende en zichtbare watertappunten in de openbare ruimte op plekken waar veel mensen samen komen en/of bewegen.
Waarom	Om ervoor te zorgen dat iedereen (met name op hete dagen) altijd toegang heeft tot schoon drinkwater, ook onderweg. Zo kunnen mensen gemakkelijk als ze aan het fietsen, wandelen of hardlopen zijn een eigen flesje vullen of drinken uit het tappunt. Dit draagt bij aan de gezondheid en voorkomt plastic afval.
Hoe	Denk aan locaties langs doorgaande loop- en fietsroutes, sportfaciliteiten in de openbare ruimte, recreatieplekken, et cetera.
Type richtlijn	Ontwerp
Koppeling beleid	Niet expliciet genoemd in beleid

Inhoud

Richtlijnen

Bijlagen

Beschermt lichamelijke gezondheid

20	Beschermt lichamelijke gezondheid
Wat	Zorg ervoor dat drinkwater bij openbare watertappunten schoon en veilig is.
Waarom	Om ervoor te zorgen dat watertappunten bijdragen aan gezondheid in plaats van een risico vormen voor de gezondheid.
Hoe	Voorkom langdurige stilstand en opwarming van het leidingwater. Zorg voor doorspoeling na langdurige afsluiting en laat periodieke waterkwaliteitscontroles uitvoeren door de leverancier.
Type richtlijn	Beheer
Koppeling beleid	Niet expliciet genoemd in beleid

Inhoud

Richtlijnen

Bijlagen

Beschermt mentale gezondheid

21	Beschermt mentale gezondheid
Wat	Zet in op een stil of rustig (groen)gebied in de nabije omgeving van elke woning.
Waarom	Een goede balans tussen rust, reuring en ruis zorgt ervoor dat je kunt opzoeken waar je behoefte aan hebt, dit is belangrijk voor je gezondheid.
Hoe	Analyseer de huidige situatie (wel of niet aanwezig in de omgeving van het beoogde projectgebied?) en breng in beeld wat eventueel nodig is aan toevoeging binnen het beoogde projectgebied. Niet elke te (her)inrichten locatie hoeft in zowel rust als reuring te voorzien, het gaat om balans op buurniveau. Pas deze richtlijn toe in samenhang met andere richtlijnen zoals de 3-30-300 regel en het ontwerpen met rust en stilte op straatniveau in het achterhoofd. Zo maak je slim gebruik van de beschikbare ruimte en bereik je maximale gezondheidseffecten.
Type richtlijn	Ontwerp
Koppeling beleid	Uitgewerkt vanuit beleid (Visie Schollebos, Programma Buitenruimte Koersdocument)

Beschermt mentale gezondheid

22	Beschermt mentale gezondheid
Wat	Houd in het ontwerp rekening met prikkel-armheid, rust en stilte op straatniveau.
Waarom	Structurele blootstelling aan geluid(soverlast) kan leiden tot verminderde concentratie en verhoging van stressniveaus, met negatieve effecten op de mentale en fysiek gezondheid. Omgekeerd hebben mensen een aangeboren behoefte om tijd in de natuur door te brengen. Bomen, planten, water en natuurlijke materialen (zoals hout en schelpen) bestaan uit gedetailleerde vormen. Het zien van deze vormen geeft een ontspanningsprikkel aan de hersenen, wat goed is voor de gezondheid.
Hoe	Er kan zowel in het ontwerp en positionering van de bebouwing als ook in de inrichting van de openbare ruimte hier rekening mee worden gehouden. In de buitenruimte gaat het onder andere om: • Maak stille plekken en stille routes. Stille plekken waar je even kunt staan, zitten of liggen en uitkijkt op water of groen. Paadjes van de drukte vandaan of een doorgaand pad aan de rustige kant van de straat. • Zet in op groen als stressverlager: vooral zicht op nabijgelegen (grote) bomen werkt goed. Maar denk breed, bijvoorbeeld aan het geluid van tjirpende vogels, het geruis van de wind door de bladeren, de kleuren van bloesems of de geur van bloemen. Gebruik zoveel mogelijk natuurlijke materialen en vormen in de straat. Ook het zien van ronde vormen en glooiende lijnen geeft ontspanning. • Maskeer geluid van verkeer en mensen met klaterend water of dichte beplanting. • Plaats activiteiten zoals spelen, laden en lossen op afstand. • Houdt binnentuinen van gesloten bouwblokken vrij van activiteiten die (veel) geluid maken. • Door muurtjes, taluds en hagen langs de rijweg kan geluid worden afgeschermd. • Door een variatie aan materialen te gebruiken ontstaan varianten in klank en weerklink. Eentonig geluid van autoverkeer wordt daardoor minder prominent en storend. Pas bijvoorbeeld verschillende bodemoppervlakken toe en creëer hoogteverschillen, waardoor een aantrekkelijke akoestische omgeving kan ontstaan.

Beschermt mentale gezondheid

Hoe	• Ontwerp de openbare ruimte ook vanuit soundscaping, in het bijzonder de plekken die als (relatief) stille plekken dienen te functioneren. • Maskeer geluid door aangenaam geluid toe te voegen, zoals grote groenblijvende bomen en struiken en in een parkomgeving het kabbelende of stromende geluid van water. • Groene gevels, zachte bodems en bomen kunnen geluid absorberen waardoor er minder geluid wordt weerkaatst. • Kies waar mogelijk in overleg met de wegbeheerder voor geluidsreducerend asfalt bij wegen waar 50 km/u of harder wordt gereden.
Type richtlijn	Ontwerp
Koppeling beleid	Niet expliciet genoemd in beleid, mogelijke maatregelen deels geïnspireerd op het Actieplan Omgevingslawaaï en Visie Schollebos

Beschermt mentale gezondheid

23	Beschermt mentale gezondheid
Wat	Houd zoveel mogelijk rekening met de natuurwaarde en biodiversiteit bij nieuwe en vervangende ontwikkelingen.
Waarom	Natuur en biodiversiteit zijn op vele manieren belangrijk voor onze gezondheid: • Bij voldoende omvang werkt zicht op/aanwezigheid van groen stressverlagend en heeft het een positieve invloed op onze mentale gezondheid. • Diversiteit aan flora en fauna maakt een plek aantrekkelijker, waardoor bewegen, recreëren en ontmoeten wordt gestimuleerd. • Als we onvoldoende zorg dragen voor biodiversiteit komt op langere termijn ook voor de mens voedselzekerheid en gezondheid onder druk te staan.
Hoe	Breng verscheidenheid aan in abiotische en biotische factoren. Hierdoor ontstaat er een divers gebied waar diverse planten kunnen leven. Deze trekken ook weer een diversiteit aan fauna aan. Daarbij zijn ook de 5V's voor dieren van belang: Verbinding, Voedsel, Vocht, Veiligheid, Voortplanting. Voor ieder van de V's is het belangrijk dat er ruimte is. Maak in het plan gebruik van de volgende criteria: • Structuurvariatie. • Gradiënten (overgangen). • Soorten diversiteit flora. • Soorten dichtheden flora. • Verschillende leeftijden flora. • Hoogte verschillen in flora. • Bijen en vlindervriendelijke beplantingen. • Voeg groen toe rondom containers en andere objecten in de openbare ruimte waar mogelijk, zoals trafohuisjes. • Kies het groen dat past bij de functie. Voorkom dat groen overlast veroorzaakt doordat het een obstakel kan worden voor minder validen. Denk aan vallend fruit op stoepen bijvoorbeeld.

Inhoud

Richtlijnen

Bijlagen

Beschermt mentale gezondheid

Hoe	• Voeg meer groen bij sportparken en veldjes in de buurt toe. • Creëer schaduwrijke rustplekken voor ouderen waar zij kunnen uitrusten of zich kunnen heroriënteren. Houd bij de keuze voor de plant- en boomsoorten goed naar wat past bij de ondergrond en naar wat al aanwezig is in de bredere omgeving (aansluitend op Natura 2000-gebieden en Natuurnetwerk Nederland).
Type richtlijn	Ontwerp
Koppeling beleid	Uitgewerkt vanuit beleid (Programma Duurzaamheid, Programma Buitenruimte Koersdocument)

Beschermt mentale gezondheid

24	Beschermt mentale gezondheid
Wat	Behoud en versterk groen-blauwe structuren binnen de stad en van stad naar natuur / van de stedelijke omgeving naar het landelijk buitengebied, met oog voor spelen, bewegen en ontmoeten.
Waarom	Deze structuren hebben een belangrijke functie voor de gezondheid doordat ze stressverlagend werken, helpen bij verkoeling in de zomer, doordat ze recreatie en ontmoeten stimuleren en - afhankelijk van de inrichting en type beplanting - goed zijn voor de biodiversiteit.
Hoe	• Inventariseer of er binnen of grenzend aan het projectgebied groen-blauwstructuren bestaan. • Houd in het ontwerp rekening met het behoud en waar mogelijk aansluiting op/versterking van deze groen-blauwstructuren. • Kijk waar binnen de groenhoofdstructuur speel-/sport-/ontmoetingsruimte kan worden gerealiseerd voor extra gezondheidswinst. • Denk voor het faciliteren van verblijven en ontmoeten aan het plaatsen van (natuurlijke) bankjes, boomstammen of (picknick)tafels. • Creëer kleine sport- en spelaanleidingen met bomen, hoogteverschillen, objecten en natuurlijke materialen, denk aan verschillende doelgroepen (ook meisjes).
Type richtlijn	Ontwerp
Koppeling beleid	Expliciet genoemd in beleid (Groenvisie 2011, Stadsvisie - Met het ook op de toekomst 2021 - 2040, Programma Buitenruimte Koersdocument). Uitgewerkt vanuit beleid (Sport- en beweegnota sport doet meer, Programma Duurzaamheid, Capelse richtlijn voor maatschappelijke voorzieningen)

Beschermt mentale gezondheid

25	Beschermt mentale gezondheid
Wat	Zorg voor een goede balans tussen groen dichtbij de woning (voldoende spreiding door stad) en centrale grotere groenvoorzieningen.
Waarom	De gemiddelde hoeveelheid groen per woning is in geheel Capelle is hoger dan de landelijke richtlijn van 75 m2 per woning (Capelle: 99 m2). De hoeveelheid groen in het Schollebos draagt in belangrijke mate bij aan dit gemiddelde. Een grote groenvoorziening zoals het Schollebos heeft in potentie grote gezondheidseffecten. Tegelijkertijd woont niet iedereen even dichtbij en is het voor minder mobiele inwoners of inwoners die verder van het Schollebos af wonen ook belangrijk dat zij voldoende groen in de omgeving van hun woning hebben.
Hoe	• Inventariseer hoeveel groen er binnen en in de nabije omgeving van het projectgebied is. • Beoordeel aan de hand van deze inventarisatie hoeveel ruimte er binnen het projectgebied moet worden gereserveerd voor groen. • Zorg ervoor dat groenvoorzieningen voldoende groot zijn: de gezondheidsvoordelen van grotere groengebieden met grote bomen die mensen kunnen opzoeken zijn groter (stressverlagend, verkoelend, aantrekkelijk om te bezoeken en daar mensen te ontmoeten) dan teveel kleinschalig versnipperd groen.
Type richtlijn	Ontwerp
Koppeling beleid	Uitgewerkt vanuit beleid (Groenvisie 2011, Bomenbeleidsplan)

Inhoud

Richtlijnen

Bijlagen

Beschermt mentale gezondheid

26	Beschermt mentale gezondheid
Wat	Stimuleer bij nieuwe ontwikkelingen of herontwikkeling de vergroening op privéterreinen, zoals schoolpleinen, verzorgingshuizen en tuinen van (sociale huur) woningen.
Waarom	Op het moment ligt ook veel privéterrein vol met stenen. We willen inwoners en instanties betrekken bij vergroening, voor een gezondere en meer klimaatadaptieve leefomgeving. Dergelijke opgaven zijn dermate groot, dat deze niet alleen in de openbare ruimte kunnen worden opgelost. Door zowel de openbare ruimte als privé buitenruimte te vergroenen behalen we grotere positieve gezondheidseffecten.
Hoe	Denk aan: • Het stimuleren van bewoners door middel van informatievoorziening (campagne, i.s.m. Steenbreek) en gratis advies (reeds bestaande Tuinranger). • Subsidie voor omzetten verharding naar groen. • Geveltuintjes. • Groendaken. • Groene tuinen. • Wijkmoestuinen. • Groene speeltuinen en schoolpleinen. • NK tegelwippen en regentonnenactie. • Inzetten bij integraal huisvestingsplan scholen.
Type richtlijn	Ontwerp
Koppeling beleid	Expliciet genoemd in beleid (Programma Duurzaamheid, Programma Buitenruimte Koersdocument en Weerkrachtig Capelle)

Inhoud

Richtlijnen

Bijlagen

Beschermt mentale gezondheid

27	Beschermt mentale gezondheid
Wat	Ontwerp de openbare ruimte en de overgang tussen openbare ruimte en particulier terrein/bebouwing zorgvuldig, met oog voor groen en kansen voor ontmoeten.
Waarom	Een sterk totaalontwerp met samenhang tussen bebouwing, particulier terrein en openbare ruimte bevordert terloopse ontmoetingen (en dus vermindering van eenzaamheid) en groen werkt stressverlagend en in de zomer ook verkoelend.
Hoe	• Zorg voor een aantrekkelijke samenhang die ontmoeten faciliteert, herkenbaarheid en eigenheid uitstraalt en inwoners trots maakt op hun buurt. • Ontwerp voor de menselijke maat door een prettige verhouding tussen de hoogte en breedte van straatprofielen. Zorg voor kleinere pleintjes en smallere straatjes waar mensen elkaar kunnen ontmoeten in plaats van grote open plekken en pleinen. • Denk daarnaast aan groen in de openbare ruimte dat doorloopt in groene gevels en in groen op particulier terrein, voor een samenhangend en aantrekkelijk geheel.
Type richtlijn	Ontwerp
Koppeling beleid	Uitgewerkt vanuit beleid (Stadsvisie - Met het ook op de toekomst 2021 - 2041)

Beschermt mentale gezondheid

28	Beschermt mentale gezondheid
Wat	Behoud bestaande bomen, tenzij...
Waarom	Bomen zijn belangrijk voor het hittebestendig maken van onze openbare ruimte en zijn goed voor onze mentale gezondheid, onder andere doordat zicht op bomen stressverlagend werkt. Verder dragen ze bij aan klimaatadaptatie en zorgen ze voor energiebesparing doordat gebouwen minder opwarmen en er dus minder gekoeld hoeven te worden.
Hoe	• In principe worden alle bomen met een toekomstverwachting van meer dan 5 jaar behouden. Er zijn echter altijd gemotiveerd uitzonderingen mogelijk. Deze mogen ter goedkeuring worden voorgelegd. • Eventueel kan er worden gekeken naar het verplanten van bomen. Dit gebeurt in overleg met de groenbeheerder/toezichhouder. In de ontwerpfase dient dit geïnventariseerd te worden. • Houd er rekening mee dat niet alle bomen verplant kunnen worden. Dit heeft te maken met de grootte en de soort van de bomen. • Een bestaande boom heeft voorrang op zonnepanelen. • Pas groeiplaatsbescherming toe. Zo blijft niet enkel de boom maar ook het bodemleven behouden. Wanneer er een boom dan onverwachts sterft kan een nieuwe boom in een gezonde standplaats terugkeren.
Type richtlijn	Ontwerp
Koppeling beleid	Uitgewerkt vanuit beleid (Groenvisie 2011)

Inhoud

Richtlijnen

Bijlagen

Beschermt mentale gezondheid

29	Beschermt mentale gezondheid
Wat	Zorg voor beweeg- en ontmoetingsplekken voor jongeren.
Waarom	Bewegen draagt bij aan de fysieke gezondheid en ontmoeten aan de sociale gezondheid en sociale ontwikkeling van jongeren. Het is belangrijk om specifiek aandacht te hebben voor deze doelgroep en niet alleen speelvoorzieningen voor jongere kinderen te realiseren.
Hoe	• Neem in het ontwerp plekken op voor verschillende doelgroepen, denk hierbij aan zowel sportplekken als ontmoetingsplekken met zitmogelijkheden. Betrek jongeren in het ontwerpproces om te onderzoeken wat per groep gewenst is. • Houd bij de positionering van ontmoetingsplekken voor jongeren rekening met de mogelijke (ervaren) overlast door omwonenden. Maak een afweging waar jongeren 's avonds mogen ontmoeten en waar het gewenst is dat jongeren alleen overdag ontmoeten (dan geen overkapping en verlichting). Dit bepaalt mede de omvang en keuze voor zitgelegenheden. • Scheid jongerenvoorzieningen (sportapparaten, skatevoorzieningen, et cetera.) van speelzones voor jongere kinderen om te zorgen dat beide doelgroepen hun voorziening goed kunnen gebruiken en ongelukken worden voorkomen.
Type richtlijn	Ontwerp
Koppeling beleid	Uitgewerkt vanuit beleid (Visie Schollebos, Evaluatie speelruimtebeleidsplan)

Beschermt mentale gezondheid

30	Beschermt mentale gezondheid
Wat	Combineer speel- en sportvoorzieningen met natuur.
Waarom	We vinden het belangrijk dat iedereen, ook kinderen, in aanraking komt met de natuur en bacteriën. Door natuurlijk spelen wordt de speelwaarde voor kinderen verhoogt. Bovendien is natuur een gezonde omgeving en zorgt het voor een betere ontwikkeling: het geeft een groter gevoel van vrijheid, vergroot het vermogen om nieuwe dingen te ontdekken en leidt tot meer creatief spel.
Hoe	De voorkeur gaat uit naar speeltoestellen en speelaanleidingen met een natuurlijke uitstraling die in het landschap opgaan. Mogelijke manieren om spelen en sporten met groen te combineren zijn: • Aankleding. • Hagen in plaats van een hekwerk. • Het plaatsen van nectarplanten en bloemen, nestkasten, bijenhôtels of insectenhôtels (ruimte voor dieren). Dit kan ook middels een participatietraject door kinderen zelf worden gemaakt. • Planten van bomen (zorgt ook voor schaduw). • Groen als speelervaring. • Plaatsen van een klimboom, stapstenen en gebruik van natuurlijk materiaal om te spelen.
Type richtlijn	Ontwerp
Koppeling beleid	Expliciet genoemd in beleid (Evaluatie speelruimtebeleidsplan)

Inhoud

Richtlijnen

Bijlagen

Beschermt mentale gezondheid

31	Beschermt mentale gezondheid
Wat	Plaats diverse speeltoestellen en speelaanleidingen voor verschillende leeftijdscategorieën.
Waarom	We willen als gemeente iedereen de mogelijkheid bieden om te spelen. Bovendien worden de kinderen uitgedaagd door de verschillende toestellen en speelaanleidingen.
Hoe	Plaats speeltoestellen- en aanleidingen met verschillende moeilijkheidsgraden, afgestemd op verschillende doelgroepen. Aandachtspunten: • Werk met het Beweegvriendelijke Omgevingsmodel van het Kenniscentrum sport en bewegen. • Zorg voor ruimte voor sport en bewegen voor de groep van 6 tot 18 jaar (sporttoestellen). • Houd rekening met medegebruik door volwassenen en ouderen door beweegtoestellen te plaatsen. • Houd rekening met wensen van meiden t.b.v. sport en spelvoorzieningen. • Zonering op leeftijdsgroep en speelgedrag, te bepalen door gebruikers (participatie buurt). • Bied veel mogelijkheden voor samen spelen.
Type richtlijn	Ontwerp
Koppeling beleid	Expliciet genoemd in beleid (Evaluatie speelruimtebeleidsplan)

Inhoud

Richtlijnen

Bijlagen

Beschermt mentale gezondheid

32	Beschermt mentale gezondheid
Wat	Reserveer in de openbare ruimte locaties voor spontane kunst & cultuuruitingen.
Waarom	De vormgeving van de buitenruimte en objecten in de buitenruimte kunnen bijdragen aan beleving en zingeving en het creëren van een identiteit van een plek.
Hoe	Denk aan grasvelden en pleinen. Ook kan graffiti worden gefaciliteerd in de openbare ruimte, bijvoorbeeld in/op leegstaande bebouwing of een graffiti-wall. Hierbij is het wel noodzakelijk om regelmatig te controleren op ongewenste uitingen (snel verwijderen) en afbladderende verflagen die schadelijk zijn voor het milieu.
Type richtlijn	Ontwerp
Koppeling beleid	Uitgewerkt vanuit beleid (Uitvoeringsprogramma Gebiedsvisie landelijk Capelle, Uitvoeringsagenda Programma Buitenruimte)

Beschermt mentale gezondheid

33	Beschermt mentale gezondheid
Wat	Richt de openbare ruimte zo in dat deze de sociale samenhang versterkt en sociale veiligheid vergroot.
Waarom	Mensen gedragen zich netter in een omgeving waarmee ze zich kunnen identificeren. Dit geldt ook voor het weggooien van afval. Een goed ingerichte openbare ruimte draagt bij aan een prettige en veilige leefomgeving en voorkomt vandalisme, vervuiling en verloedering in de wijk. Mensen die elkaar ontmoeten in een aantrekkelijke en groene omgeving en onderdeel zijn van een groep, zijn bovendien minder eenzaam. Een hoge sociale veiligheid draagt bij aan woonplezier en voorkomt stress. Dit zijn bewezen beschermende factoren tegen psychische problemen en suïciderisico's.
Hoe	Denk hierbij aan: • Waarborg de veiligheid, niet alleen middels regelgeving, maar ook door schijnveiligheid te voorkomen (bijv. door het plaatsen van te hoge struiken of contrast tussen verlichte en onverlichte plekken). Er moet sociale cohesie kunnen zijn door een open ingerichte openbare ruimte. • Ontwerp langzame verkeersverbindingen naar voorzieningen ook buiten parken of groengebieden om, zodat je in het donker de keuze hebt om je door gebieden te verplaatsen met meer sociaal toezicht. • Houd rekening met zichtlijnen. Zorg voor directe zichtmogelijkheden vanuit woningen, bebouwing en doorgaande wegen. • Weeg bij het plaatsen van bankjes e.d. de mogelijkheid voor ontmoeten (positief) af tegen de kans op overlast voor de omgeving en gevoel van onveiligheid (negatief). • Zet in op het elkaar leren kennen in de buurt door ontmoetingsplekken te creëren, activiteiten/buurtinitiatieven te organiseren en faciliteren. Doe dit samen met bewoners. • Plaats extra (dynamische) verlichting op plekken die hangjongeren-gevoelig zijn. • Zorg dat de ruimte herkenbaar voor de gebruiker is. • Zorg voor een makkelijk schoon te houden openbare ruimte.

Inhoud

Richtlijnen

Bijlagen

Beschermt mentale gezondheid

Hoe	Bied ruimte voor eigen initiatief en sociale activiteiten van inwoners. Dit stimuleert het gevoel van eigenaarschap, maakt mensen zuiniger op de omgeving en meer bereid om sociaal toezicht te houden en elkaar aan te spreken.
Type richtlijn	Ontwerp
Koppeling beleid	Uitgewerkt vanuit beleid (Visie Schollebos, Stadsvisie - Met het ook op de toekomst 2021 - 2040)

Inhoud

Richtlijnen

Bijlagen

Beschermt mentale gezondheid

34	Beschermt mentale gezondheid
Wat	Maak water beleefbaar.
Waarom	Aantrekkelijk en schoon water heeft een positief effect op de gezondheid. Het werkt rustgevend en mensen wandelen of fietsen graag langs het water. Ook recreëren op het water draagt bij aan de mentale gezondheid.
Hoe	• Maak water zichtbaar. • Zorg voor recreatie langs, in en op het water door een aantrekkelijke, natuurvriendelijke en veilige oever en goede kwaliteit van het water. • Benut kansen voor het creëren van rustige verblijfsplekken aan het water (ten behoeve van rust en de mentale gezondheid). • Maskeer geluid van verkeer en mensen met klaterend water of dichte beplanting. • Plaats activiteiten zoals spelen, laden en lossen op afstand. • Heb aandacht voor de zintuigen. Prikkel de zintuigen positief, zodat het overactieve brein even naar de achtergrond verdwijnt. Het geluid van tjirpende vogels, het geruis van de wind door de bladeren, de kleuren van bloesems of de geur van bloemen: ontwerp voor alle zintuigen en houd rekening met verschillende tijdstippen en seizoenen. • Heb aandacht voor de microbiologische kwaliteit van water. Doe de waterkwaliteitscheck bij nieuwe en bestaande (stedelijke) waterconcepten (https://waterkwaliteitscheck.nl/home) en maak recreatie onaantrekkelijk bij oppervlaktewater dat niet geschikt als zwemwater.
Type richtlijn	Ontwerp
Koppeling beleid	Uitgewerkt vanuit beleid (Programma Buitenruimte Koersdocument, Evaluatie speelruimtebeleidsplan, Visie Schollebos, Stadsvisie - Met het ook op de toekomst 2021 - 2041)

Inhoud

Richtlijnen

Bijlagen

Beschermt mentale gezondheid

35	Beschermt mentale gezondheid
Wat	Benut kansen voor de aanleg van niet formele waterspeelplekken voor kinderen.
Waarom	Waterspeelplekken stimuleren de creativiteit en motoriek van kinderen.
Hoe	• Denk ook aan bespeelbare wadi's. • Houd wel goed rekening met veiligheidsaspecten, zoals het talud, de diepte, de waterkwaliteit en de onoverzichtelijkheid van water. Maak voor het maaien van de oevervegetatie een goede afweging tussen bespeelbaarheid (dus overzichtelijk houden) en het stimuleren van biodiversiteit (niet of beperkt maaien afhankelijk van seizoen). • Door bijvoorbeeld het aanleggen van plasbermen krijgt het kind die het water inloopt eerst natte voeten. Hij of zij heeft dan nog de keuze om door te gaan of terug te lopen.
Type richtlijn	Ontwerp + Beheer
Koppeling beleid	Uitgewerkt vanuit beleid (Evaluatie speelruimtebeleidsplan, Visie Schollebos, Stadsvisie - Met het ook op de toekomst 2021 - 2040)

Inhoud

Richtlijnen

Bijlagen

Beschermt mentale gezondheid

36	Beschermt mentale gezondheid
Wat	Laat het groen op natuurlijke speelplaatsen vrijuit groeien.
Waarom	Zodat het groen optimaal kan bijdragen aan de geestelijke en lichamelijke gezondheid. Groen vermindert stress, stimuleert ontmoetingen tussen mensen en zorgt voor gevarieerder spel van kinderen. Bijkomend voordeel is dat deze vorm van beheer ook de biodiversiteit bevordert, hittestress kan verminderen en bijdraagt aan waterberging.
Hoe	Doe dit wel op zo'n manier dat de speelplaats begaanbaar, veilig en prettig in gebruik blijft. Denk aan het verwijderen van invasieve exoten en planten die het spelen kunnen belemmeren (denk aan reuzenberenklauw, brandnetels, etc.).
Type richtlijn	Beheer
Koppeling beleid	Uitgewerkt vanuit beleid (Groenvisie 2011, Stadsvisie - Met het ook op de toekomst 2021 - 2040, Programma Buitenruimte Koersdocument)

Inhoud

Richtlijnen

Bijlagen

Beschermt mentale gezondheid

37	Beschermt mentale gezondheid
Wat	Kijk of bij onderhoud van bestaande speelvoorzieningen direct een kwaliteitsslag kan worden gemaakt richting een betere speelvoorziening (ontwikkeland beheer).
Waarom	Als een speelvoorziening niet goed aansluit bij de huidige wensen van de doelgroep en / of van lage kwaliteit is wordt deze niet goed gebruikt en / of is de gezondheidswinst minimaal. Dat is zonde, zeker omdat ruimte schaars is en er veel opgaven zijn in de openbare ruimte (zoals gezondheid, klimaatadaptatie, biodiversiteit versterken, etc.).
Hoe	Probeer waar mogelijk een kwaliteitsslag te slaan, bijvoorbeeld van een standaard wipkip op niet-natuurlijke valondergronden naar natuurlijke speelaanleidingen op een natuurlijke ondergrond. Kijk voor inspiratie bijvoorbeeld naar de Groene Schoolpleinen Evaluatie Tool.
Type richtlijn	Beheer
Koppeling beleid	Uitgewerkt vanuit beleid (Evaluatie speelruimtebeleidsplan)

Inhoud

Richtlijnen

Bijlagen

Beschermt mentale gezondheid

38	Beschermt mentale gezondheid
Wat	Stem het groenonderhoud overeen met de functie en gebruiksdruk van het betreffende gebied (variërend van intensief tot extensief beheer).
Waarom	Zo kan groen bruikbaar, toegankelijk en beleefbaar blijven voor verschillende doeleinden. Met extensief beheer kan ruimte worden gegeven aan biodiversiteit en aan het in contact komen met de natuur. Daarnaast biedt intensief beheer mogelijkheden voor spelen, bewegen en ontmoeten. Groen blijft zo toegankelijk om activiteiten te ondernemen.
Hoe	Kies voor intensief beheer op plekken waar mensen samenkomen om bijvoorbeeld te zonnen, voetballen of picknicken. Kies voor extensief beheer waar contact met de natuur en / of ruimte voor biodiversiteit gewenst is.
Type richtlijn	Beheer
Koppeling beleid	Uitgewerkt vanuit beleid (Groenvisie 2011)

Beschermt mentale gezondheid

39	Beschermt mentale gezondheid
Wat	Vorm waar mogelijk gazons en bermen om naar bloem- en kruidenrijk grasland.
Waarom	Om de biodiversiteit te vergroten door het meer divers maken van de verschillende typen en samenstelling van het groen. Natuur en biodiversiteit is op vele manieren belangrijk voor onze gezondheid: • Bij voldoende omvang werkt zicht op/aanwezigheid van groen stressverlagend en heeft het een positieve invloed op onze mentale gezondheid. • Diversiteit aan flora en fauna maakt een plek aantrekkelijker waardoor bewegen, recreëren en ontmoeten wordt gestimuleerd. • Als we onvoldoende zorg dragen voor biodiversiteit komt op langere termijn ook voor de mens voedselzekerheid en gezondheid onder druk te staan.
Hoe	Gebruik inheems en biologisch plantmateriaal in de vorm van planten, zaad en bloembollen. Dit is noodzakelijk voor insecten en vlinders. Voorkom grasaren nabij hondenuitlaatzones.
Type richtlijn	Beheer
Koppeling beleid	Uitgewerkt vanuit beleid (Programma Duurzaamheid, Programma Buitenruimte Koersdocument)

Inhoud

Richtlijnen

Bijlagen

Inclusief en toegankelijk

40	Inclusief en toegankelijk
Wat	Houd bij de indeling van een projectgebied rekening met de aansluiting op wandel- en fietsroutes richting voorzieningen.
Waarom	Door voorzieningen goed bereikbaar te maken en te houden voor voetgangers en fietsers, worden bewoners gestimuleerd meer te bewegen. Ook de drukte met gemotoriseerd (vervuilend) verkeer vermindert. Dit heeft een positief effect op de gezondheid.
Hoe	Maak slimme keuzes in de doorstroming voor fietsers en voetgangers en prioriteer deze waar mogelijk t.o.v. autoverkeer. Goed ontworpen loop- en fietsroutes zijn essentieel in woonwijken en bij winkelcentra, met name voor de bereikbaarheid van openbare voorzieningen zoals winkels, kantoren en bushaltes.
Type richtlijn	Kader
Koppeling beleid	Uitgewerkt vanuit beleid (Stadsvisie - Met het ook op de toekomst 2021 - 2040)

Inhoud

Richtlijnen

Bijlagen

Inclusief en toegankelijk

41	Inclusief en toegankelijk
Wat	Bepaal wat nodig is om de openbare ruimte goed te laten aansluiten op de doelgroepen binnen en in de omgeving van het projectgebied.
Waarom	Door de openbare ruimte goed aan te laten sluiten bij de gebruikers wordt bewegen, ontmoeten, sporten en spelen gestimuleerd. Wat daarvoor nodig is verschilt soms per doelgroep.
Hoe	Analyseer de bevolkingssamenstelling in de omgeving van het projectgebied om te bepalen welke ingrepen nodig zijn om goed aan te sluiten bij het verbeteren van de gezondheid van de aanwezige doelgroepen. Dit helpt om in de ontwerpfase te prioriteren. Bijvoorbeeld een kindvriendelijke openbare ruimte nabij scholen en speeltuinen, extra rustplaatsen en aandacht voor toegankelijkheid nabij een verzorgingshuis, et cetera. Denk hierbij aan herkenbaarheid (oriëntatie), aantrekkelijke en veilige wandel- en fietsroutes met duidelijke kadering door bijvoorbeeld diversiteit in bestrating, minder hoogteverschillen (valgevaar), leuningen en handgrepen, stoplichten die niet te snel op rood springen of met lampjes werken zodat je kan inschatten hoe lang het nog rood/groen is, voorzieningen als openbare toiletten, zitplekken en primaire voorzieningen dichtbij.
Type richtlijn	Kader
Koppeling beleid	Uitgewerkt vanuit beleid (PvE Toegankelijkheid Openbare Ruimte, Visie Schollebos, Stadsvisie - Met het ook op de toekomst 2021 - 2040)

Inhoud

Richtlijnen

Bijlagen

Inclusief en toegankelijk

42	Inclusief en toegankelijk
Wat	Leg herkenningspunten in de openbare ruimte aan.
Waarom	We kunnen er met herkenningspunten ('landmarks') aan bijdragen dat mensen hun weg kunnen vinden in de openbare ruimte. Dit is in het bijzonder van belang voor mensen met dementie.
Hoe	Hoe opvallender het punt, hoe gemakkelijker het gebruikt kan worden als herkenningspunt. Denk aan een grote plant, hoge vlaggenmast, een kunstwerk of opvallend gebouw.
Type richtlijn	Ontwerp
Koppeling beleid	Niet expliciet genoemd in beleid

Inclusief en toegankelijk

43	Inclusief en toegankelijk
Wat	Zorg voor toegankelijke trottoirs en looproutes.
Waarom	De openbare ruimte is van iedereen en zou daarom in essentie voor iedereen toegankelijk moeten zijn. Er moeten voor worden gezorgd dat iedereen zich vrij kan bewegen door de openbare ruimte. Zo wordt bewegen en ontmoeten bevordert en voelt iedereen zich onderdeel van het maatschappelijk leven. De aanwezigheid van zitmeubilair vergroot de mogelijkheid voor kwetsbare groepen, zoals kinderen en ouderen, om voldoende te bewegen in de directe omgeving van hun woning. De rustplekken zijn herkenbare 'ankerpunten' in de straat en helpen de weg te vinden naar de woning en voorzieningen. Een rustpunt nodigt bovendien uit tot sociale interactie en moedigt aan om de straat voor langere tijd te gebruiken.
Hoe	• Pas voor toegankelijkheid de 2-200-200 vuistregel (Ontwerpwijzer Rotterdam Loopt!, pagina 44) toe. • Zorg voor brede en vlakke trottoirs. • Beperk obstakels zo veel mogelijk en houd bij toepassing van straatmeubilair in trottoir rekening met een minimale obstakelvrije ruimte van 1,20 m. • Voorzie routes van harde ondergronden. • Voorkom hoogteverschillen of maak deze daar waar onvermijdelijk geleidelijk en geef ze duidelijk aan: • Een hoogteverschil van <2 cm tussen twee bestratingsvlakken kan zonder extra voorzieningen door (bijna) iedereen overbrugd worden, ook door rolstoelgebruikers. • Hoogteverschil tussen 2 en 10 cm; hellingbaan met helling 1:10. • Hoogteverschil tussen 10 en 50 cm; helling varieert van 1:10 tot 1:16. • Hoogteverschil meer dan 50 cm; helling maximaal 1:16 met bordes na elke 50 cm hoogteverschil, of helling van 1:25 zonder bordessen voorzien van leuning van 85 – 95 cm hoog. • Maak rustplekken langs de route. Plaats zitgelegenheden op hoofdlooproutes, om de 200 meter, bij voorkeur met een uitzicht of nabij activiteit. Denk aan verschillende doelgroepen. Rust standaardbanken uit met leuningen en een hogere zitting, zodat ze toegankelijk zijn voor ouderen.

Inhoud

Richtlijnen

Bijlagen

Inclusief en toegankelijk

Hoe	• Looproutes zijn minimaal voorzien van gidslijnen en worden aangevuld met geleide lijnen, om er zo voor te zorgen dat mensen met een visuele beperking zich zelfstandig en veilig door de openbare ruimte kunnen bewegen.
Type richtlijn	Ontwerp
Koppeling beleid	Uitgewerkt vanuit beleid (PvE Toegankelijkheid Openbare Ruimte, Visie Schollebos, Stadsvisie - Met het ook op de toekomst)

Inhoud

Richtlijnen

Bijlagen

Inclusief en toegankelijk

44	Inclusief en toegankelijk
Wat	Ontwerp straatmeubilair zo toegankelijk en comfortabel mogelijk, ook voor mensen met een fysieke beperking en rolstoelgebruikers.
Waarom	Comfortabele en toegankelijke zitelementen zijn uitnodigend en zorgen ervoor dat er meer en langer en door een diverse groep gebruikers gebruik van wordt gemaakt, wat ontmoeten faciliteert. Ook langs recreatieve routes.
Hoe	• De zithoogte van zitelementen moet liggen tussen 0,45 m en 0,55 m (liefst met rugleuning en armleggers i.v.m. toegankelijkheid en comfort). • Zitdiepte zitelement minimaal 0,40 m, breedte minimaal 0,60 m per persoon tussen armleggers. • Werkbladhoogte (tafels e.d.) 0,80 m. • Vrije ruimte onder tafels: hoogte minimaal 0,75 m met een diepte van meer dan 0,60m. • Vrije breedte voor rolstoel naast bankje of tafel minimaal 1,20 m. • Denk ook aan de toegankelijkheid van afvalbakken.
Type richtlijn	Ontwerp
Koppeling beleid	Expliciet genoemd in beleid (PvE Toegankelijkheid Openbare Ruimte, Visie Schollebos, Stadsvisie - Met het ook op de toekomst)

Inhoud

Richtlijnen

Bijlagen

Inclusief en toegankelijk

45	Inclusief en toegankelijk
Wat	Zet in op toegankelijke speelvoorzieningen.
Waarom	Zodat ieder kind buiten kan spelen en elkaar kan ontmoeten in de eigen buurt.
Hoe	Zie ook het Inspiratieboek spelen en ontmoeten voor iedereen met ontwerpprincipes voor een toegankelijke (speel)plek van de gemeente Rotterdam.
Type richtlijn	Ontwerp
Koppeling beleid	Uitgewerkt vanuit beleid (PvE Toegankelijkheid Openbare Ruimte, Visie Schollebos, Stadsvisie - Met het ook op de toekomst 2021 - 2045)

Inhoud

Richtlijnen

Bijlagen

Inclusief en toegankelijk

46	Inclusief en toegankelijk
Wat	Plaats openbare toiletten bij grotere groen- en recreatievoorzieningen.
Waarom	Het aanbrengen van een toiletvoorziening in het park draagt bij aan de toegankelijkheid. Veel mensen willen niet ver van een toiletvoorziening recreëren.
Hoe	Analyseer waar de gebruiksdruk hoog is en plaats de toiletvoorzieningen op centrale, goed zichtbare plekken.
Type richtlijn	Ontwerp
Koppeling beleid	Expliciet genoemd in beleid (Visie Schollebos)

Inhoud

Richtlijnen

Bijlagen

Inclusief en toegankelijk

47	Inclusief en toegankelijk
Wat	Houd bij de boom- en beplantingskeuze op speelplekken rekening met de fysieke en sociale veiligheid.
Waarom	Het toepassen van bomen en beplanting kan enerzijds zorgen voor een afscheiding van gevaarlijke plekken en zo de veiligheid bevorderen. Aan de andere kant kan te hoge en dichte beplanting het toezicht en het gevoel van veiligheid beperken.
Hoe	• Zoek voor afscherming van speelvoorzieningen en trapvelden met het oog op verkeersveiligheid een groene oplossing. Mocht een groene oplossing niet mogelijk zijn is het plaatsen van een hekwerk mogelijk, zodat kinderen niet makkelijk de straat op kunnen lopen vanaf de speelplek. • Pas hagen rondom speelplekken alleen toe bij gevaarlijke situaties, zoals een drukke weg of watergang. • Beplanting of een haag (met de functie afscheiding) om een speelplek heeft een hoogte van max. 1m. • Plant op of nabij een speelvoorziening géén giftige planten of planten met stekels of doornen. • Voorkom of verwijder (reuzen)berenklauwen op of nabij speelvoorzieningen. • Meer variatie in beplanting en bloeitijden. Beplantingsplan hierop afstemmen. • Raadpleeg het Handboek Bomen 2022, hoofdstuk 1 (Bomenontwerp).
Type richtlijn	Ontwerp
Koppeling beleid	Uitgewerkt vanuit beleid (Evaluatie Speelruimtebeleidsplan)

Inhoud

Richtlijnen

Bijlagen

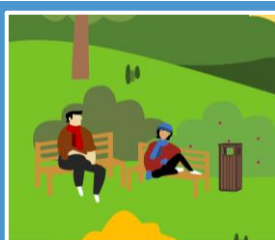
Inclusief en toegankelijk

48	Inclusief en toegankelijk
Wat	Houd doorgaande looproutes en fietspaden schoon, heel en veilig.
Waarom	Als hier niet aan wordt voldaan worden dit dissatisfiers, waardoor lopen en fietsen wordt ontmoedigd en er dus minder gezondheidswinst wordt behaald.
Hoe	Denk aan: • Het periodiek inspecteren van routes en binnen 14 dagen oplossen van schades. • Het blad-vrij maken van paden in de herfst. • Het strooien van belangrijke routes bij vorst.
Type richtlijn	Beheer
Koppeling beleid	Expliciet genoemd in beleid (Visie Schollebos, Uitvoeringsagenda Programma Buitenruimte)

3.2 Nodigt uit tot gezond gedrag

Stimuleert bewegen

Stimuleert ontmoeten

Gezonde consumptie

Terugdringen
gezondheids-
achterstanden

Inhoud

Richtlijnen

Bijlagen

Stimuleert bewegen

49	Stimuleert bewegen
Wat	Maak een goede koppeling tussen fiets- en looproutes en het OV- netwerk.
Waarom	Fietsen en lopen zijn de meest gebruikte vormen van voor- en natransport van het OV. Door een goede koppeling te leggen wordt OV-gebruik én actieve verplaatsing gestimuleerd, met een positieve impact op gezondheid en planeet.
Hoe	• Houd hier rekening mee bij het aanleggen van fiets- en looproutes. • Reserveer voldoende ruimte voor fietsparkeren nabij haltes en stations. • Creëer Park&Bike mobiliteitshubs.
Type richtlijn	Kader
Koppeling beleid	Expliciet genoemd in beleid (Fietsbeleid Capelle aan den IJssel, Stadsvisie - Met het ook op de toekomst 2021 - 2040, Sport- en beweegnota sport doet meer, Programma Buitenruimte Uitvoeringsagenda)

Inhoud

Richtlijnen

Bijlagen

Stimuleert bewegen

50	Stimuleert bewegen
Wat	Zorg per woning voor 1 m ² sporten en spelen in de openbare ruimte. Overlap met groen en informeel spelen is mogelijk.
Waarom	Voldoende bewegen is cruciaal voor de gezondheid voor alle leeftijdsgroepen.
Hoe	Houd bij de inrichting van sport en speelplaatsen rekening met de volgende aandachtspunten: • Denk aan alle leeftijden en doelgroepen. • Voorkeur voor natuurlijk spelen. • Multifunctionele inrichting: uitnodigen tot beweging, ontspanning en ontmoeting, ook tussen verschillende groepen mensen. Maar denk ook aan combinaties met kunst en cultuur. • Watertappunten, rustpunten en verlichting. • Natuurlijke ondergronden zoals zand en gras bij valhoogte lager dan 150 cm. • Bomen bij de speel- en beweegplek zorgen voor schaduwplekken. • De randen van of om een speel- en beweegplek zijn voorzien van bomen/beplanting/gras met oog voor de sociale veiligheid van de plek.
Type richtlijn	Ontwerp
Koppeling beleid	Uitgewerkt vanuit beleid (Programma Buitenruimte Koerdocument, Uitvoeringsagenda Programma Buitenruimte, Visie Schollebos, Sport- en beweegnota Sport Doet Meer, Jeugdbeleid 2021-2027, Capelse Richtlijn voor maatschappelijke voorzieningen)

Inhoud

Richtlijnen

Bijlagen

Stimuleert bewegen

51	Stimuleert bewegen
Wat	Zorg ervoor dat 3% van de openbare ruimte is ingericht als speelruimte, onderverdeeld in 1% formele speelruimte en 2% informele speelruimte.
Waarom	Spelen is heel belangrijk voor de motorische (bewegen en ontdekken) en sociale ontwikkeling van kinderen. Voldoende speelruimte is daarom cruciaal.
Hoe	Bij grote inbreilocaties in de binnenstad is het verplicht om 3% ruimte te reserveren voor speeltoestellen. Hierbij dient de minimale speelruimte 225m² te zijn (15x15). Met formele speelruimte bedoelen we speciaal voor spel ingerichte plekken. Informele speelruimte is ruimte die geschikt en veilig is om te spelen en waar dat ook toegestaan wordt, zoals brede stoepen langs rustige wegen, gazons en (delen van) parken. Aandachtspunten: • Zorg ervoor dat speelplekken sociaal veilig zijn en in het zicht van woningen of doorgaande weg liggen. • Zet waar mogelijk in op natuurlijk en risicovol spelen, zodat kinderen in contact komen met de natuur en hun grenzen leren ontdekken.
Type richtlijn	Ontwerp
Koppeling beleid	Uitgewerkt vanuit beleid (Evaluatie speelruimtebeleidsplan)

Inhoud

Richtlijnen

Bijlagen

Stimuleert bewegen

52	Stimuleert bewegen
Wat	Zorg voor uitdagende speelplekken.
Waarom	Kinderen worden minder dan vroeger uitgedaagd om risico's te nemen en spelenderwijs hun motoriek te ontwikkelen. Het is daarom belangrijk in te zetten op uitdagende speelvoorzieningen waar kinderen kunnen ontdekken, waar hun fantasie geprikkeld wordt, waar zij fysiek worden uitgedaagd en mogen vallen en opstaan.
Hoe	Dit kan goed worden gecombineerd met natuurlijk spelen met een natuurlijke ondergrond.
Type richtlijn	Ontwerp
Koppeling beleid	Expliciet genoemd in beleid (Evaluatie speelruimtebeleidsplan, Visie Schollebos) en uitgewerkt vanuit beleid (Programma Buitenruimte Koersdocument, Programma Duurzaamheid)

Inhoud

Richtlijnen

Bijlagen

Stimuleert bewegen

53	Stimuleert bewegen
Wat	Zorg voor goed bereikbare openbare fietsstallingsplekken met voldoende capaciteit.
Waarom	Dit draagt bij aan de aantrekkelijkheid om te fietsen (gemak van goed kunnen stallen) en daardoor aan een gezonde leefomgeving.
Hoe	Openbare fietsstallingsplekken dienen in het ontwerp te worden meegenomen. Daarbij is het van belang dat ze goed bereikbaar zijn, goed in het zicht gepositioneerd zijn en dat fietsen op een adequate manier beschermd worden tegen diefstal en vandalisme. Heb extra aandacht voor voldoende ruimte voor fietsparkeren bij bushaltes en OV-knooppunten.
Type richtlijn	Ontwerp
Koppeling beleid	Expliciet genoemd in beleid (Toepassen STOMP, Programma Mobiliteit 2020-2040)

Inhoud

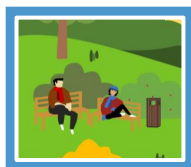
Richtlijnen

Bijlagen

Stimuleert bewegen

54	Stimuleert bewegen
Wat	Zorg voor visuele variatie in de openbare ruimte.
Waarom	Dit zorgt voor een aantrekkelijke en prikkelende openbare ruimte. De variatie bevordert de beleving en geeft identiteit aan een gebied.
Hoe	Denk aan afwisseling in plant- en boomsoorten, kunst in de openbare ruimte, water, hoogwaardig straatmeubilair, et cetera.
Type richtlijn	Ontwerp
Koppeling beleid	Uitgewerkt vanuit beleid (Programma Buitenruimte Koersdocument, Programma Duurzaamheid)

Stimuleert ontmoeten

55	Stimuleert ontmoeten
Wat	Creëer een openbare ruimte die ontmoetingen faciliteert en stimuleert.
Waarom	Sociale contacten helpen om gevoel van eenzaamheid te voorkomen / verminderen en dragen bij aan sociale cohesie in een gebied, met weer extra positieve neveneffecten voor de gezondheid (o.a. stimuleren nog meer sociaal contact en hoge sociale veiligheid).
Hoe	Denk hierbij aan: • Ontwerp met de menselijke maat. Als je je veilig en vertrouwd voelt, sta je eerder open voor contact. Bepaalde maatvoering motiveert dit gedrag: de menselijke maat. Ontwerp ontmoetingsplekken met een afmeting van max. 25 meter, zodat we elkaars gezichtsuitdrukking kunnen lezen. En zorg voor een mogelijkheid tot interactie tussen de straat, de begane grond en eerste verdieping van een woning. Op die hoogtes kunnen we ons verhouden tot het leven op straat. Voetgangers kijken vaak een beetje naar beneden, voor hen is de vormgeving van de plint belangrijk. • Maak ontmoetingsplekken. Spontane ontmoetingen vragen om plekken waar je even stil kunt staan of kunt verblijven. Een aangename inrichting en prettig microklimaat is een belangrijke voorwaarde. Een passend geluidsniveau, zodat je elkaar kunt verstaan, tot een schuilgelegenheid tegen regen en zon. Verschillende typen verblijfsplekken maken ontmoeten voor verschillende doelgroepen bij verschillende (weers) omstandigheden mogelijk. • Onderzoek hoe het netwerk kan voorzien in ontmoetingen tussen verschillende groepen. Ontmoetingen in de buurt, wijk en stad tussen mensen van allerlei slag zijn belangrijk voor de ontwikkeling van maatschappelijke cohesie. • Maak ontmoetingsplekken op assen in het netwerk waar mensen uit verschillende sociale kringen elkaar kunnen treffen. • Laat routes van doelgroepen kruisen, bijvoorbeeld de route van ouderen naar de winkel met de route van kinderen richting school.
Type richtlijn	Ontwerp
Koppeling beleid	Expliciet genoemd in beleid (Programma Buitenruimte Koersdocument, Stadsvisie – Met het oog op de toekomst 2021-2040) Uitgewerkt vanuit beleid (Jeugdbeleid 2021-2028, Visie Schollebos, Uitvoeringsagenda Programma Buitenruimte)

Gezonde consumptie

56	Gezonde consumptie
Wat	Reserveer in het ontwerp waar mogelijk en passend bij de omgeving ruimte voor eetbare planten.
Waarom	Dit draagt op vele manieren bij aan de gezondheid: het zorgt voor contact met natuur en bacteriën, stimuleert ontmoeten en ontspannen, vergroot de kennis over zelf voedsel verbouwen, stelt gezond voedsel in beperkte mate beschikbaar voor iedereen en kan bijdragen aan zingeving (zelf eten verbouwen).
Hoe	- Groei op schone grond. Realiseer zoveel mogelijk op grond met een voldoende bodemkwaliteit voor lood. Als je twijfelt of de grond geschikt is voor het telen van voedsel doe dan bodemonderzoek, breng een extra laag teelaarde aan of verbouw voedsel in bakken met schone teelaarde. Plaats de groeiplaats wat hoger zodat honden niet over de eetbare delen van de planten kunnen plassen. Houd katten weg. - Bij de voordeur: in het zicht. De voortuin of gevel is het eerste dat je ziet als je de deur uitloopt: dé plek om in contact te komen met eetbaar groen. Gebruik makkelijk te telen soorten zoals kruiden, aardbeien en eetbare bloemen. Gebruik eetbare planten die kunnen klimmen. Ook muurschilderingen van gezond eten hebben een positief effect. - Gebruik eetbare soorten. Kies voor eetbare soorten in het openbaar groen, zoals fruitstruiken (hagen) en noten- en fruitbomen (parken en groenstroken). Bijvoorbeeld: bessenstruiken, tamme kastanje, hazelaar, appel- en perenbomen. - Eet samen. Plaats picknickbanken in de buurt van eetbaar groen. Samen eten, bijvoorbeeld tijdens een oogstfeest in de buurt van een pluk- of moestuin, versterkt de band tussen mensen onderling en de band met hun voedsel. Geef aandacht aan cultuurverschillen, zoals de wens voor een barbecueplek. - Ontwerp voor kinderen. Betrek kinderen bij moestuinieren en eetbaar groen. Een positieve relatie met gezonde voeding op jonge leeftijd kan levenslang vruchten afwerpen. Ontwerp daarom voor kinderen. Combineer het eetbare landschap met speeltuinen, ontwerp op ooghoogte van kinderen en gebruik informatieborden. - Gezonde eetbare netwerken. Maak een eetbaar netwerk door locaties met eetbaar groen te verbinden. Denk aan plukroutes langs fruit- en notenbomen en plukplekken bij bushaltes en schooltuintjes. Via wet- en regelgeving kunnen reclame voor en aanbod van ongezond voedsel worden gereguleerd, kwetsbare buurten voorop.

Inhoud

Richtlijnen

Bijlagen

Gezonde consumptie

Type richtlijn	Ontwerp
Koppeling beleid	Expliciet genoemd in beleid (Uitvoeringsagenda Programma Buitenruimte) Uitgewerkt vanuit beleid (Leidraad voor tijdelijke stadstuinen, Visie Schollebos)

Inhoud

Richtlijnen

Bijlagen

Gezonde consumptie

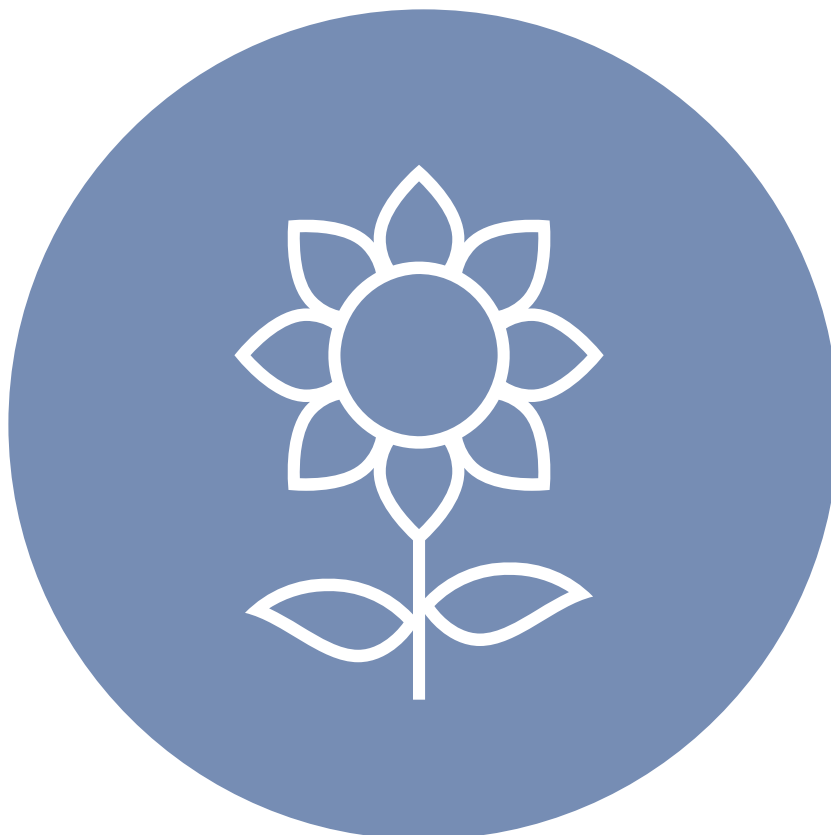
57	Gezonde consumptie
Wat	Richt de openbare ruimte rookvrij in.
Waarom	Roken vergroot de kans op verschillende soorten kanker, longziekten en hart- en vaatziekten. Jaarlijks sterven 20.000 mensen in Nederland door roken of meerroken. Door openbare ruimtes rookvrij in te richten voorkom je meerroken en draag je een sociale norm uit waarbij niet roken de standaard is. Hiermee dragen we als gemeente bij aan een rookvrije generatie (in 2040). Daarnaast zorgen rookvrije plekken voor een schonere lucht en minder zwerfafval (peuken) en een prettigere omgeving voor alle gebruikers.
Hoe	Draag de rookvrije norm uit in de publieke ruimte. Begin met rookvrije omgevingen...: • op plekken waar mensen langere tijd wachten (bijvoorbeeld bushaltes). • rond ingangen bij gebouwen met een publieke functie (bijvoorbeeld gemeentehuis, buurthuizen, bibliotheek, zwembad) en gebieden rondom middelbare scholen en onderwijsinstellingen. • op plekken met veel groen en blauw zoals parken, waar mensen verblijven, ontmoeten en recreëren. • bij speelplekken en sportplekken. Gebruik borden, tegels et cetera om de norm van 'niet roken' duidelijk te maken: gebruik borden 'rookvrij/rookvrije generatie' met logo van de gemeente.
Type richtlijn	Ontwerp
Koppeling beleid	Expliciet genoemd in beleid (Programma Duurzaamheid, Jeugdbeleid 2021-2029, Stadsvisie – Met het oog op de toekomst 2021-2040)

Terugdringen gezondheidsachterstanden in kwetsbare wijken

58	Terugdringen gezondheidsachterstanden in kwetsbare wijken
Wat	Bepaal de gezondheidsambitie voor het projectgebied op basis van de huidige gezondheidssituatie en hanteer 'ongelijk investeren voor gelijke kansen'.
Waarom	De huidige situatie (gezondheid bewoners en kwaliteit bestaande openbare ruimte) in de omgeving van het projectgebied bepaalt in sterke mate of extra inzet op gezondheid nodig is.
Hoe	• Analyseer de leeftijdsopbouw van de buurt. • Analyseer de gezondheidssituatie van bewoners in de buurt. Maak bijvoorbeeld gebruik van www.gezondheidinkaart.nl en https://buurtatlas.vzinfo.nl. • Analyseer de kwaliteit van de openbare ruimte en aanwezigheid van bestaand groen en bestaande speel- en beweegvoorzieningen in de buurt. • Bepaal op basis van voorgaande de ambitie voor gezondheid in het projectgebied. • Zet vanuit het principe van 'ongelijk investeren voor gelijke kansen' in op extra maatregelen ter bevordering van gezondheid in buurten waar de gezondheidssituatie nu beneden gemiddeld is.
Type richtlijn	Kader
Koppeling beleid	Niet expliciet genoemd in beleid

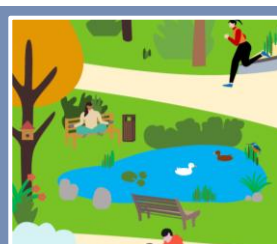
3.3 Wordt als prettig ervaren

Levendigheid

Gevoel van controle
en invloed

Aantrekkelijk

Inhoud

Richtlijnen

Bijlagen

Levendigheid

59	Levendigheid
Wat	Ontwerp een openbare ruimte die helpt een goede programmering van onder andere cultuur, sport, beweging (o.a. wandelen tegen overgewicht), spel en recreatie mogelijk te maken.
Waarom	De openbare ruimte kan een belangrijke rol vervullen in voldoende sporten, spelen, bewegen en van cultuur genieten, naast de (al dan niet indoor) locaties die hier specifiek voor bedoeld zijn zoals sportvelden waar sportverenigingen zitten.
Hoe	• Denk aan openbare plekken voor (informeel) spelen, sporten, etc. • Houd bij aanleg van nieuwe openbare ruimte en herinrichting van bestaande openbare ruimte aandacht voor de 'podiumfunctie' die het kan vervullen voor evenementen, straatartiesten/kunstenaars, tijdelijke initiatieven et cetera. • Hierbij is de afweging meerdere kleinere decentrale plekken of enkele grotere centrale plekken. • Betrek mensen die activiteiten (o.a. programmering Sportief Capelle) en evenementenprogrammering verzorgen in een vroeg stadium in het proces.
Type richtlijn	Ontwerp
Koppeling beleid	Uitgewerkt vanuit beleid (Uitvoeringsagenda Programma Buitenruimte)

Levendigheid

60	Levendigheid
Wat	Zorg voor voldoende programmering in de openbare ruimte, in samenwerking met partners zoals Sportief Capelle.
Waarom	De openbare ruimte kan een belangrijke rol vervullen in voldoende sporten, spelen, bewegen en van cultuur genieten, naast de (al dan niet indoor) locaties die hier specifiek voor bedoeld zijn zoals sportvelden waar sportverenigingen zitten. Programmering kan de drempel verlagen voor mensen die niet uit zichzelf bewegen en sporten en ontmoeten te stimuleren.
Hoe	• Blijf met partners in overleg over het maximaal benutten van de buitenruimte om gezondheid te bevorderen (ontmoeten en bewegen). • Zet professionals in zoals buurtsportcoaches en opbouwwerkers die een belangrijke schakel kunnen zijn. • Bied beweegroutes aan, bijvoorbeeld een wandelroute voor ouderen met oefeningen in balans, kracht en uithoudingsvermogen. Hierbij gebruikmakend van het straatmeubilair. Of bijvoorbeeld een bootcamp- of hardlooprouten met oefeningen in coördinatie, kracht en conditie die gebruik maken van de omgeving en trimtoestellen. Voorbeeld: KWIEK beweegroute. De beweegroute is een herkenbare, uitgestippelde route met diverse sport- en spelaanleidingen voor jong en oud. • Introduceer een platform van waaruit Ploggen en Plandelen (tijdens het joggen en wandelen zwerfafval ophalen) wordt georganiseerd. • Heb bij ommetjes aandacht voor toegankelijkheid, bijvoorbeeld door ook ommetjes met beperkte omvang te bieden, 'afsnij'-mogelijkheden te creëren en/of bankjes langs de route te plaatsen. • Gebruik wensen en ideeën vanuit inwoners zelf om bovenstaande te realiseren.
Type richtlijn	Beheer
Koppeling beleid	Uitgewerkt vanuit beleid (Uitvoeringsagenda Programma Buitenruimte, Programma Duurzaamheid, Visie Schollebos)

Inhoud

Richtlijnen

Bijlagen

Levendigheid

61	Levendigheid
Wat	Zet samen met partners zoals Stichting Natuurvrienden en de Volkstuinvereniging in op natuureducatie.
Waarom	Door interesse in- en kennis over de natuur verder te laten groeien gaan bewoners natuur meer waarderen en opzoeken, wat goed is voor de gezondheid én voor het langetermijnbehoud (inwoners die begaan zijn met de natuur in hun omgeving).
Hoe	Wat nu al gebeurt: voor verschillende doelgroepen excursies en bijeenkomsten aanbieden waar mensen kunnen leren en verwonderen. In het midden van het Schollebos ligt een groene buitenkamer die als lokaal gebruikt wordt voor lessen.
Type richtlijn	Beheer
Koppeling beleid	Expliciet genoemd in beleid (Visie Schollebos)

Inhoud

Richtlijnen

Bijlagen

Gevoel van controle en invloed

62	Gevoel van controle en invloed
Wat	Stem het ontwerp van speel- en sportplekken en groenvoorzieningen af met de toekomstige gebruikers en direct aanwonenden.
Waarom	We willen de gebruikers speel- en sportplekken en groenvoorzieningen bieden die aansluiten bij hun ideeën en wensen, zodat deze plekken ook echt gebruikt worden. Tegelijkertijd willen we aandacht hebben voor eventuele impact op het woongenot van direct aanwonenden.
Hoe	• Voer een stakeholderanalyse uit, waarbij inzichtelijk wordt gemaakt welke partijen positieve of negatieve invloed kunnen uitoefenen op het ontwerp/project. De gemeente heeft veel kennis en kent de partners en bewoners in de wijk. Haal daarom informatie op van de stakeholders bij de projectleider en gebiedsregisseurs van de wijk. • Zet bij voorkeur ten minste in op trede 2 van de participatieladder: 1 informeren, 2 raadplegen, 3 adviseren, 4 coproduceren en 5 (mee)beslissen. • Heb aandacht voort jeugdparticipatie. • Houd er rekening mee dat objectieve data vóór de subjectieve data (of ervaringen) van belanghebbenden gaat.
Type richtlijn	Ontwerp
Koppeling beleid	Expliciet genoemd in beleid (Groenvisie 2011, Programma Duurzaamheid, Stadsvisie - Met het ook op de toekomst 2021 - 2040, Programma Buitenruimte Koersdocument)

Inhoud

Richtlijnen

Bijlagen

Gevoel van controle en invloed

63	Gevoel van controle en invloed
Wat	Stimuleer het aanleggen van gebruiksgroen zoals (buurt)moestuinen.
Waarom	Gebruiksgroen zorgt ervoor dat mensen in contact komen met natuur, ze hebben een sociale functie (ontmoeten), geven een gevoel van voldoening en leveren (afhankelijk van de invulling) eetbare groenten op. Het draagt zo op veel verschillende manieren bij aan gezondheid.
Hoe	Analyseer of er in relatie tot bestaand gebruiksgroen nog behoefte is aan aanvullende plekken zoals buurttuinen en onderzoek indien die behoefte er is of er bij substantiële (her)inrichting van openbare ruimte invulling kan worden gegeven aan deze behoefte. Houd hierbij rekening wensen vanuit de buurt en analyseer wat (al dan niet) mogelijk is gezien de kwaliteit van de bodem (type ondergrond en eventuele vervuiling). Denk bij gebruiksgroen aan: • Moestuinen. • Stimuleer gebruik van opbrengst van het eetbare groen dat overal in wijk staat (bijv. fruitbomen, voorzien van informatiebordjes). • Buurtwijktuinen. • Beweegtuinten. • Speelplekken met water, zand en informele speelmogelijkheden. • Voeg waar mogelijk eetbare vegetatie toe. • Pas bij voorkeur speelaanleidingen toe in plaats van speeltoestellen. Speelaanleidingen in de openbare ruimte hebben de voorkeur boven speeltoestellen. Voorbeelden van speelaanleidingen zijn randjes waarop gebalanceerd kan worden, brede stoepen voor een huis waarop gespeeld kan worden, bestrating variërend van kleur, straatmeubilair dat gebruikt kan worden om te balanceren of een spelletje op te doen, vanaf te springen, etc.
Type richtlijn	Ontwerp
Koppeling beleid	Uitgewerkt vanuit beleid (Groenvisie 2011, Visie Schollebos, Stadsvisie - Met het ook op de toekomst 2021 - 2040, Leidraad voor tijdelijke stadstuinen, Programma Buitenruimte Koersdocument)

Inhoud

Richtlijnen

Bijlagen

Gevoel van controle en invloed

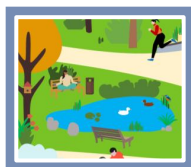
64	Gevoel van controle en invloed
Wat	Betrek inwoners actief bij de inrichting en het onderhoud van hun leefomgeving.
Waarom	Op deze manier raken mensen betrokken bij hun eigen leefomgeving, voelen ze een bepaalde mate van eigenaarschap en dragen ze bij aan de leefbaarheid van hun buurt. Ook kan het de contacten binnen de leefomgeving versterken.
Hoe	Denk aan bewoners betrekken bij...: • Inrichting (wijkteams en projectwerkgroepen, betrekken en laten meebeslissen, bewustwording vergroten). • Het opruimen van de buurt. • Onderhoud van het groen. • Het adopteren van een boomspiegel.
Type richtlijn	Ontwerp + Beheer
Koppeling beleid	Expliciet genoemd in beleid (Groenvisie 2011, Visie Schollebos, Stadsvisie - Met het ook op de toekomst 2021 - 2040, Leidraad voor tijdelijke stadstuinen, Programma Duurzaamheid)

Inhoud

Richtlijnen

Bijlagen

Aantrekkelijk

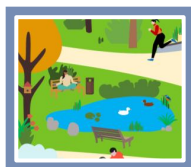
65	Aantrekkelijk
Wat	Maak het gebruik van groenvoorzieningen en wandel- en fietsroutes extra aantrekkelijk door het toepassen van aantrekkelijk groen.
Waarom	Een aantrekkelijkere en interessantere openbare ruimte stimuleert actieve modaliteiten (in plaats van autogebruik) en gebruik en ontmoeting in het algemeen. Dit draagt bij aan de fysieke en mentale gezondheid.
Hoe	• Kies voor groen dat meekleurt met de seizoenen en variatie in de bloeitijd heeft, zodat de omgeving in elk seizoen aantrekkelijk is. • Denk hierbij in het bijzonder aan plekken voor beweeg-, en sportvriendelijkheid, plek voor ontmoeting, en plek voor ontspanning (rust en stilte). • Plant groen aan op ooghoogte, voor maximale gezondheidseffecten (zicht op het groen).
Type richtlijn	Ontwerp
Koppeling beleid	Expliciet genoemd in beleid (Programma Buitenruimte Koersdocument, Toepassen STOMP). Uitgewerkt vanuit beleid (Visie Schollebos, Groenvisie 2011, Stadsvisie - Met het ook op de toekomst 2021 - 2040)

Inhoud

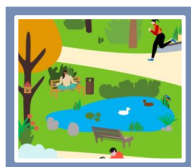
Richtlijnen

Bijlagen

Aantrekkelijk

66	Aantrekkelijk
Wat	Creëer ruimte voor het aanbieden van verschillende typen afval en voorkom aanleidingen voor het laten slingeren van afval en bijplaatsingen.
Waarom	Het is van belang om in een vroeg stadium ruimte te creëren voor het aanbieden van afval. Door na te denken over het type, capaciteit en het aantal afvalbakken bij intensief gebruikte locaties (hotspots) kan het afval in de afvalbak terecht komen. Zwerfvuil maakt de openbare ruimte onaantrekkelijker (uitstraling en stank), met negatieve impact op bewegen en ontmoeten (plek wordt sneller vermeden). Daarnaast kan afval een direct gezondheidsrisico vormen, mede doordat het ongedierte aantrekt.
Hoe	• Stem de locatie van de aanbiedplaatsen in een zo vroeg mogelijk stadium af. • Zorg ervoor dat de aanbiedplaatsen (incl. hondenpoepbakken) voldoende aanwezig en goed bereikbaar zijn en de vrije doorgang voor voetgangers (minimaal 1,20 m) gewaarborgd wordt. • De verzamellocatie voor restafval is waar mogelijk gesitueerd op het trottoir. Bij het ontbreken van een trottoir dient een verzamellocatie te worden aangewezen door de gemeente. • Door van te voren na te denken over het plaatsen van de type objecten en de ruimte die ertussen zit, kan ophoping en het laten slingeren van afval grotendeels voorkomen worden. • Denk eventueel aan het plaatsen van groen naast of tussen ondergrondse container of het plaatsen van containertuintjes. Houd wel rekening met het type beplanting op plekken met een hoge gebruiksdruk: in dichtbegroeide beplanting (ruwgras of bosplantsoen) blijft het zwerfafval gemakkelijk achter. • Plaats voldoende afvalbakken en bankjes bij speelplekken.
Type richtlijn	Ontwerp
Koppeling beleid	Uitgewerkt vanuit beleid (Visie Schollebos)

Aantrekkelijk

67	Aantrekkelijk
Wat	Breng bescherming tegen vandalisme aan.
Waarom	Graffiti zoals hier bedoeld is negatief voor de beeldkwaliteit en kan kwetsende teksten bevatten, met negatieve impact op bewegen en ontmoeten (plek wordt sneller vermeden).
Hoe	• Kies indien de mogelijkheid er is voor niet gladde ondergronden of maak een oneffen afwerking over een gladde ondergrond. • Door de toepassing van antigraffiticoating kan graffiti eenvoudig en snel verwijderd worden, iets wat tevens graffiti-aanbrengers ontmoedigd. Alle voor graffiti-bereikbare betonoppervlakken of stalenonderdelen van het kunstwerk dienen voorzien te worden van anti-graffitibescherming/eindcoating. • Laat objecten die vaak beklad worden door een kunstenaar beschilderen. Vaak hebben graffiti-aanbrengers respect voor andere graffiti artiesten en voorkomt dit bekladding.
Type richtlijn	Beheer
Koppeling beleid	Uitgewerkt vanuit beleid (Visie Schollebos)

Bijlagen

Bijlage 1 - Framework

DE GEZONDE OPENBARE RUIMTE

Legt zo min mogelijk druk op de gezondheid

Beschermt mentale gezondheid

- Sociale veiligheid
- Rust en stilte
- Privacy
- Natuurlijke elementen
- Ontspanning

Beschermt lichamelijke gezondheid

- Verkeers-veiligheid
- Hitte-stress
- Water-kwaliteit
- Lucht-kwaliteit
- Licht-hinder
- Bodem-kwaliteit
- Elektro-magnetische straling
- Contact met natuur

Inclusief en toegankelijk

- Fysieke toegankelijkheid
- Mentale toegankelijkheid
- Onderhoud: heel

Nodigt uit tot gezond gedrag

Stimuleert bewegen

- Stimuleren sport
- Stimuleren spelen
- Stimuleren actieve mobiliteit

Stimuleert ontmoeten

- Faciliteren geplande ontmoetingen
- Faciliteren ongeplande ontmoetingen

Gezonde consumptie

- Stimuleren gezond dieet
- Ontmoedigen van middelengebruik

Terugdringen gezondheids-achterstanden

Wordt als prettig ervaren

Levendigheid

- Georganiseerde activiteiten
- Commerciële activiteiten
- Aanwezigheid van mensen
- Prikkelende plekken

Aantrekkelijk

- Natuurlijke elementen
- Architectuur en inrichting
- Onderhoud: schoon en heel

Rust

- Prikkelarme plekken

Gevoel van controle

- Keuzemogelijkheden
- Meedenken
- Meedoen